

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Навчально-науковий інститут права
Кафедра інтелектуальної власності та інформаційного права**

До захисту в ЕК допустити
завідувач кафедри
інтелектуальної власності та інформаційного
права
д.ю.н., доц. Кодинець А.О.

_____ 2022 р.

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА
на тему:
**«Право інтелектуальної власності на корисну модель:
порівняльно-правове дослідження»**

студентки 2 року навчання ОР «Магістр»
Групи № _____
заочної форми навчання
Спеціальність: 081 «Право»
Штаченко Марини Олександрівни

Науковий керівник:

_____ Кандидат юридичних наук, доцент
Комзюк Л.Т.

Рецензент:

_____
_____
_____

ЗМІСТ

Магістерське завдання.....	3
Календарний план.....	4
Анотації.....	5
ВСТУП.....	7
Розділ 1. Корисна модель як об’єкт права інтелектуальної власності в Україні та зарубіжних країнах.....	11
1.1. Поняття та ознаки корисної моделі, відмежування корисної моделі від інших об’єктів права промислової власності.....	11
1.2. Критерії охороноздатності корисної моделі.....	20
Розділ 2. Набуття, зміст, обмеження, строк чинності прав інтелектуальної власності на корисну модель в Україні та зарубіжних країнах.....	26
2.1. Набуття прав інтелектуальної власності на корисну модель.....	26
2.2. Зміст прав інтелектуальної власності на корисну модель та їх обмеження.....	36
2.3. Строк чинності й дострокове припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на корисну модель. Визнання прав інтелектуальної власності на корисну модель недійсними.....	48
2.4. Проблеми охорони і захисту прав інтелектуальної власності на корисну модель в Україні та шляхи їх вирішення з урахуванням зарубіжного досвіду.....	56
ВИСНОВКИ.....	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	68

ЗАТВЕРДЖЕНО:
Науковий керівник:
к.ю.н., доц. Комзюк Л. Т.

" ____ " _____ 2022 року

МАГІСТЕРСЬКЕ ЗАВДАННЯ

Штаченко Марина Олександрівна, студентка 2 року заочної форми навчання ОР «Магістр», освітня програма «Інтелектуальна власність»,
вибірковий блок «ІТ-Право»

- 1. Тема роботи:** Право інтелектуальної власності на корисну модель: порівняльно-правове дослідження.
- 2. Термін подання роботи науковому керівникові для підготовки відгуку:** до 7.11.2022 року.
- 3. Робота виконується на базі:** ННІ права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
- 4. Теоретичне завдання:** аналіз спеціальної юридичної наукової літератури, законодавства України, міжнародних договорів, дослідження досвіду зарубіжних країн, судової практики щодо охорони і захисту прав інтелектуальної власності на корисну модель.
- 5. Практичне завдання:** розробка шляхів удосконалення законодавства України і практики його застосування щодо охорони і захисту прав інтелектуальної власності на корисну модель.
- 6. Сфера застосування результатів роботи:** наукова діяльність, навчальний процес, правотворчість, правозастосовна діяльність.
- 7. Завдання вручено студентці:** 28 вересня 2022 року.

ЗАТВЕРДЖЕНО:
Науковий керівник:
к.ю.н., доц. Комзюк Л. Т.

" ___ " _____ 2022 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Штаченко Марина Олександрівна, студентка 2 року заочної форми навчання ОР «Магістр», освітня програма «Інтелектуальна власність»,
вибірковий блок «ІТ-Право»

Тема роботи: Право інтелектуальної власності на корисну модель:
порівняльно-правове дослідження

№	Види робіт	План	Фактично
1.	Розробка плану роботи та його погодження науковим керівником	до 28.09.2022	
2.	Підбір і опрацювання наукової літератури, нормативних актів та судової практики за темою роботи	до 30.09.2022	
3.	Підготовка першого розділу роботи та подання його на перевірку науковому керівникові	до 11.10.2022	
4.	Підготовка другого розділу роботи та подання його на перевірку науковому керівникові	до 01.11.2022	
5.	Доопрацювання 1-2 розділів роботи на підставі зауважень наукового керівника, підготовка вступу, реферату, анотацій, висновків і подання її науковому керівникові	до 05.11.2022	
6.	Оформлення остаточного варіанту роботи із врахування зауважень наукового керівника і подання її науковому керівникові	до 07.11.2022	
7.	Подання роботи на кафедру	до 11.11.2022	

Студентка

Штаченко М.О.

Анотація

Штаченко М.О. *Право інтелектуальної власності на корисну модель: порівняльно-правове дослідження.* Магістерська робота. Кафедра інтелектуальної власності та інформаційного права Навчально-наукового Інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Ключові слова: корисна модель, патент, право промислової власності, умови охороноздатності, особисті немайнові права інтелектуальної власності, виключні майнові права інтелектуальної власності, захист прав інтелектуальної власності, європейські патентні закони.

Робота присвячена дослідженню та аналізу законодавства України про охорону прав інтелектуальної власності на корисну модель через призму досвіду держав Європи та Азії в правовому регулюванні відповідних правовідносин. Зокрема, проведено порівняльно-правове дослідження поняття та ознак корисної моделі, критеріїв її охороноздатності та відмінностей від інших об'єктів права промислової власності в Україні, Європі та Азії. Значна увага приділена також аналізу подібного та відмінного в правовому регулюванні процесу набуття прав на корисну модель, змісту особистих немайнових та майнових прав інтелектуальної власності на корисну модель та їх обмежень України та зарубіжних країн. Окремо досліджена світова практика щодо строків надання правової охорони корисним моделям, підстав та порядку дострокового припинення такої правової охорони, а також особливостей захисту прав інтелектуальної власності на корисну модель, та відповідність законодавства України такій практиці.

Summary

M. Shtachenko. *Intellectual property right to a utility model: comparative legal research.* Master thesis. Department of intellectual property and

information law at Educational and Scientific Institute of Law, Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Keywords: utility model, patent, industrial property law, conditions of protection capability, personal non-property rights of intellectual property, exclusive property rights of intellectual property, protection of intellectual property rights, European patent laws.

The work is devoted to the research and analysis of Ukrainian legislation on the protection of intellectual property rights on a utility model through the prism of the experience of European and Asian states in the legal regulation of relevant legal relations. In particular, a comparative legal study of the concept and features of a utility model, conditions of its protection capability, and differences from other objects of industrial property law in Ukraine, Europe and Asia was conducted. Considerable attention is also paid to the analysis of similar and different in legal regulation of the process of acquiring rights to a utility model, the content of personal non-property and property intellectual property rights to a utility model and their limitations in Ukraine and foreign countries. International practice regarding the terms of granting legal protection to utility models, the grounds and procedure for early termination of such legal protection, as well as the specific of the protection of intellectual property rights to utility models, and the compliance of Ukrainian legislation with such practice were also researched.

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Поряд з винаходами, корисні моделі є важливими результатами науково-технічної творчості, які дозволяють розвивати рівень технічних знань в тій чи іншій галузі і дають змогу їх авторам отримувати доходи за рахунок здійснення ними виключних майнових прав. Однак, незважаючи на закріплення в Паризькій конвенції про охорону промислової власності (в редакціях після 1911 року) положень про правову охорону корисних моделей поряд з іншими об'єктами права промислової власності, такими як винахід чи промисловий зразок, практика надання правової охорони такому різновиду об'єктів промислової власності в більшості держав світу тривалий час була відсутня.

Станом на сьогодні кількість держав, які надають правову охорону корисним моделям, становить трохи більше 60 – це більшість держав Європейського Союзу, держави Азії, Африки та Південної Америки; водночас, наприклад, Велика Британія, США та Канада у своєму патентному законодавстві не містять згадок про корисну модель як окремий об'єкт права інтелектуальної власності. Що стосується України, правова охорона корисній моделі надається з прийняттям у 1993 році Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», і практика демонструє, що даний об'єкт права промислової власності користується у винахідників досить великою популярністю, зважаючи на відносну простоту і дешевизну його державної реєстрації порівняно із винаходом.

Водночас, з огляду на євроінтеграційні процеси і об'єктивну необхідність продовжувати реформувати вітчизняне законодавство, в тому числі в сфері охорони промислової власності, існує потреба у детальному вивченні досвіду зарубіжних країн – як у Європі, так і за її межами – у різноманітних аспектах правової охорони корисних моделей. Адже, попри низку норм у Паризькій конвенції, які стосуються корисних моделей, загалом правове регулювання правової охорони даного об'єкта права промислової власності на міжнародному

рівні майже відсутні, а отже, кожна держава з-поміж тих, яким загалом відомий правовий інститут охорони прав на корисну модель, регулює його дещо по-різному.

З огляду на це, проведення комплексного компаративістського дослідження правового регулювання охорони прав інтелектуальної власності на корисні моделі в різних країнах світу є особливо цінним в контексті оцінки чинного законодавства України в даній галузі і вироблення рекомендацій для подальшого його удосконалення.

Вищенаведене у своїй сукупності підтверджує актуальність обраної теми дослідження.

Мета і завдання дослідження. Метою магістерської роботи є проведення комплексного компаративістського дослідження правового регулювання охорони прав інтелектуальної власності на корисні моделі в різних країнах світу для оцінки чинного законодавства України в даній галузі і вироблення рекомендацій до подальшого його удосконалення.

Для досягнення зазначеної мети в роботі поставлені наступні **завдання**:

- дослідити поняття та ознаки корисної моделі, критерії її відмежування від подібних об'єктів права промислової власності в Україні та зарубіжних країнах;

- порівняти вимоги законодавства України та зарубіжних країн до встановлення умов охороноздатності корисної моделі;

- охарактеризувати підстави та порядок набуття прав інтелектуальної власності на корисну модель в Україні та у світовій практиці;

- з'ясувати особливості змісту особистих немайнових та майнових прав інтелектуальної власності на корисну модель, а також обмежень таких прав, в Україні та зарубіжних країнах;

- співставити правове регулювання строків правової охорони корисної моделі та підстав дострокового припинення такої правової охорони в Україні та зарубіжних країнах;

- виявити проблемні аспекти захисту прав інтелектуальної власності на корисну модель в чинному законодавстві України та проаналізувати світову практику з цього приводу;

- надати пропозиції та рекомендації щодо удосконалення правового забезпечення в досліджуваній сфері.

Теоретичною основою дослідження слугують праці таких вітчизняних та зарубіжних вчених в галузі цивільного права, права інтелектуальної власності, та інших галузей права, а також інших галузей знань, як, зокрема: Г.О. Андрощук, Н.В. Бочарова, Л.Й. Глухівський, В.С. Дроб'язко, В.О. Жаров, А.О. Кодинець, Н. Кучерук, Б.В. Малишев, О.П. Орлюк, Л.І. Работягова, Т.В. Романюк, О.Я. Трагнюк, Т.В. Ярошевська, А. Fiorini, J. R. Ladas, D. Vaver, H. Zhong та інших.

Нормативною основою роботи є Конституція України, міжнародні договори, які є частиною законодавства України, Цивільний кодекс України, Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», підзаконні нормативно-правові акти різних рівнів та їх проекти, а також акти законодавства Європейського Союзу та окремих держав-членів ЄС, інших зарубіжних держав.

Емпіричною основою магістерської роботи є роз'яснення вищих судових інстанцій України, практика правозастосування в Україні та зарубіжних країнах, а також практичні рекомендації щодо поняття корисної моделі, умов надання їй охороноздатності, порядку набуття прав на неї тощо, які надаються патентними відомствами України та зарубіжних країн.

Об'єктом дослідження є правовідносини щодо охорони прав інтелектуальної власності на корисну модель в Україні та зарубіжних країнах.

Предметом дослідження є міжнародні договори та акти національного законодавства України та зарубіжних країн, вітчизняна та зарубіжна наукова література та практика правозастосування.

Методологічна основа дослідження. Методи дослідження обрані відповідно до мети, завдань, об'єкта та предмета дослідження. Провідним

методом дослідження, з огляду на специфіку обраної теми дослідження, був порівняльно-правовий метод, за допомогою якого було здійснено порівняння норм законодавства України та зарубіжних країн, які регулюють різноманітні аспекти охорони прав на корисні моделі, а також співставлення чинних норм законодавства України та пропонуваніх змін до нього. Крім того, в роботі використані такої інші загальнонаукові та спеціальні наукові методи пізнання. Зокрема, застосування історичного методу дозволило здійснити аналіз процесу розвитку правової охорони корисної моделі в різних правових системах, включаючи вітчизняну, та на міжнародному рівні. Системний метод надав змогу дослідити чинну систему законодавчого регулювання правової охорони корисної моделі в Україні та виявити її недоліки. Метод юридичного аналізу надав можливість охарактеризувати окремі положення Конституції України, Цивільного кодексу України, Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», інших нормативно-правових актів, а також актів законодавства інших держав. Методи моделювання та аналізу надали змогу віднайти шляхи імплементації зарубіжного досвіду щодо правової охорони корисної моделі в законодавство України та передбачити можливий вплив таких змін на стан правової охорони корисної моделі в Україні.

Структура роботи обумовлена метою та завданнями дослідження. Робота складається із вступу, двох розділів, шести підрозділів, висновків та списку використаних джерел (43 джерела). Повний обсяг роботи складає 72 сторінки (з врахуванням магістерського завдання, календарного плану та анотацій сукупно на 4 сторінках, а також списку використаних джерел на 5 сторінках).

Розділ 1. Корисна модель як об'єкт права інтелектуальної власності в Україні та зарубіжних країнах

1.1. Поняття та ознаки корисної моделі, відмежування корисної моделі від інших об'єктів права промислової власності

Починаючи дослідження будь-якої сфери правового регулювання, передусім необхідно з'ясувати його категоріальний апарат. Безумовно, не є винятком і предмет даного дослідження – перш ніж перейти до дослідження тих чи інших аспектів правового регулювання охорони прав на корисну модель в Україні та зарубіжних країнах, слід визначитись із підходами до визначення її поняття та сутнісних ознак в тій чи іншій правовій системі.

І з цього приводу варто одразу зауважити, що корисна модель загалом не є настільки ж однотайно визнаним у світі об'єктом права промислової власності як, скажімо, винахід чи промисловий зразок. Як влучно зазначає з цього приводу Дж. Р. Ладас, до 1990-х років захист корисних моделей вважався чимось на зразок дивини у світі інтелектуальної власності. І дійсно, незважаючи на те, що Паризька конвенція – базовий міжнародний договір в сфері охорони промислової власності – починаючи з 1911 року, після перегляду її у Вашингтоні, поширюється на корисні моделі, тим не менш, станом на 70-80-і роки ХХ ст. правова охорона корисних моделей забезпечувалась лише приблизно в 10 країнах¹.

В подальшому, однак, коло таких держав розширилось. Станом на сьогодні, правова охорона корисних моделей запроваджена в понад 64 державах, серед яких: більшість країн Європейського Союзу, Китай, Японія, Південна Корея, Бразилія, Мексика, Уругвай, 14-держав-членів Африканської організації інтелектуальної власності, Україна та більшість інших пострадянських держав тощо². Зокрема, в межах Європейського союзу правову

---

¹ John Richards Ladas & Parry LLP. Utility model protection throughout the world. Mode of access: https://ipo.org/wp-content/uploads/2013/03/Utility_Model_protection.pdf

² Работягова Л.І. Патент на корисну модель: забезпечення балансу прав. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ndiiv.org.ua/Files2/2006_5/4.pdf

охорону корисних моделям на національному рівні надають такі держави, як Австрія, Болгарія, Греція, Естонія, Ірландія, Іспанія, Італія, Польща, Португалія, Словаччина, Фінляндія, Франція та Чехія; водночас, єдиного акту про захист прав на корисні моделі на рівні ЄС немає³.

Слід однак зазначити, що спроба прийняти такий акт на рівні ЄС здійснювалась. 27 жовтня 1999 року Європейський парламент схвалив на першому читанні Директиву ЄС № 599PC0309 про зближення правових режимів охорони винаходів корисною моделлю. Втім, у зв'язку з негативним ставленням низки країн ЄС до її положень подальшу роботу над Директивою було фактично припинено⁴. Тим не менш, суто з теоретичної точки зору її положення, безумовно, заслуговують на увагу - хоча б як вираз спільної позиції частини європейських держав.

Обмаль і міжнародно-правових актів, які стосувались би захисту прав на корисні моделі – в Угоді ТРІПС такий об'єкт промислової власності не згадується, відсутні і спеціальні багатосторонні міжнародні договори суто з питань захисту прав на корисні моделі. В Паризькій конвенції корисні моделі згадуються серед інших об'єктів правової охорони, проте визначення їм не надається, майже не міститься в ній і норм, які стосувались би винятково корисних моделей – здебільшого вони згадуються разом з винаходами⁵. На корисні моделі також поширюється система міжнародних патентних заявок згідно Договору про патентну кооперацію (РСТ)⁶.

Таким чином, правова охорона корисних моделей є більшою мірою питанням національних законодавств – і тому досить проблематичним є навіть надання універсального визначення поняття «корисна модель», яке враховувало б особливості законодавства кожної з держав, які надають корисній моделі правову охорону. Тим більше, що не кожна з таких держав сама надає власне

---

³ European IP Helpdesk - Guide to IP in Europe. Mode of access: https://intellectual-property-helpdesk.ec.europa.eu/document/download/a65b2a26-d0b1-47f7-a995-5e1f013256aa_en?filename=EU-IPR-Guide-IP-in-Europe-EN_1.pdf

⁴ Работягова Л.І. Патент на корисну модель: забезпечення балансу прав. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ndiiv.org.ua/Files2/2006_5/4.pdf

⁵ Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123#Text

⁶ Utility model. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/Utility_model

визначення корисної моделі – серед інших, не містить визначення досліджуваного поняття і вітчизняне законодавство. Так, в чинній редакції Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» (далі – Закон) окремого визначення поняття «корисна модель» немає – Закон надає спільне визначення для винаходу і корисної моделі як для «результату інтелектуальної, творчої діяльності людини в будь-якій сфері технології»⁷, не розмежовуючи дані поняття в частині їх дефініцій.

Такий підхід не є чимось унікальним в світовій практиці – до прикладу, так само не надає окремого визначення корисної моделі патентне законодавство Франції, більше того, воно взагалі не оперує навіть самим поняттям «корисна модель», натомість вживає таке поняття, як «свідоцтво про корисність» (utility certificate), яке, як і патент, видається на винаходи, проте характеризується значно меншим строком правової охорони (6 років замість 20). Аналогічно і патентне законодавство Іспанії не робить термінологічного розходження між рішеннями, що одержують правову охорону в якості винаходів та корисних моделей – в обидвох випадках йдеться про «винахідницьке рішення»⁸.

Тим не менш, слід погодитись із тими дослідниками – зокрема, Т.В. Ярошевською – які зауважують, що українське визначення винаходу корисної моделі) є вдалим в частині його лаконічності, але воно не може бути визнане досконалим через те, що не містить повної характеристики цього об'єкта права⁹ – до того ж, не розмежовує два різних об'єкти промислової власності, які мають різні умови охороноздатності і різний обсяг правової охорони.

Якщо звернутись до світової практики, то передусім варто навести визначення, надане у словнику-довіднику, підготовленому Постійним комітетом інформації у сфері промислової власності Всесвітньої організації інтелектуальної власності: корисна модель (Utility Model) — це об'єкт

---

⁷ Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15.12.1993 № 3687-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 7, ст. 32.

⁸ Романюк Т.В. Правова охорона корисних моделей у деяких країнах Європи: досвід для України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/Chkup_2014_4_51.pdf

⁹ Ярошевська Т. В. Проблеми охорони прав промислової власності в Україні : моногр. / Т. В. Ярошевська. – Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. – 372 с. – С. 36.

промислової власності, передбачений деякими національними законами для того, щоб охороняти "другорядні винаходи" шляхом простої реєстрації у патентному відомстві¹⁰.

При цьому слід погодитись з думкою вітчизняних дослідників, що називати об'єкти промислової власності, які захищаються як корисна модель, «другорядними винаходами» насправді дещо некоректно - такі «другорядні винаходи» мають важливе значення для галузей промисловості, в яких попит на ринку продукції швидко змінюється та є велика конкуренція серед виробників – зокрема, для галузей приладобудування, оптики, електротехніки, а також для галузей, пов'язаних з механікою¹¹.

Тим не менш, варто визнати і той факт, що позиціонування корисної моделі як «другорядного» чи «незначного» винаходу є характерним для законодавств багатьох країн. Так, наприклад, в Німеччині корисні моделі вважаються не особливим видом технічних рішень, а так званими «малими винаходами», які вирізняються спеціальним (спрощеним) режимом реєстрації прав та їх здійсненням¹². Їх іноді називають також «короткостроковими патентами», «корисними інноваціями» або «інноваційними патентами»¹³, так чи інакше підкреслюючи «другорядність» по відношенню до винаходів.

Водночас, в законодавстві окремих держав надається окреме визначення корисної моделі. Так, наприклад у Польщі корисна модель - це нове і промислово застосовне технічне рішення, що стосується форми або конструкції об'єкта міцної форми або об'єкта, що складається з функціонально пов'язаних частин міцної форми¹⁴. Предметом охорони Закону про корисну модель Японії є пристрій, пов'язаний із формою чи структурою виробу чи комбінацією

---

¹⁰ Работягова Л.І. Патент на корисну модель: забезпечення балансу прав. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ndiiv.org.ua/Files2/2006_5/4.pdf

¹¹ Правове забезпечення сфери інтелектуальної власності в Україні в контексті Європейської інтеграції: концептуальні засади: монографія / за наук. ред. О. П. Орлюк: кол.авторів : В. С. Дроб'язко, А. В. Міндрул, О. О. Тверезенко та ін. — К.: Лазурит-Поліграф, 2010. — 464 с.

¹² Романюк Т.В. Правова охорона корисних моделей у деяких країнах Європи: досвід для України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/Chkup_2014_4_51.pdf

¹³ Topics from A to Z on Patents. Utility models. Mode of access: https://www.wipo.int/patents/en/topics/utility_models.html

¹⁴ Czym jest wynalazek i wzór użytkowy? Mode of access: <https://uprp.gov.pl/pl/przedmioty-ochrony/wynalazki-i-wzory-uzytkowe/wynalazki-i-wzory-uzytkowe-informacje-podstawowe#>

виробів, який є промислово придатним і характеризується творчими технологічними концепціями, заснованими на природних законах і правилах¹⁵.

З наведених визначень випливає така важлива і притаманна більшості країн ознака корисної моделі, як обмеженість об'єктів промислової власності, які можуть охоронятись як корисна модель. Так, як і в згаданих вище країнах, в Німеччині в якості корисної моделі можуть охоронятися тільки такі об'єкти, які втілені в достатньо визначеній просторовій формі (конструкція, пристрій)¹⁶; аналогічно в Іспанії корисна модель не є видом правової охорони, придатним для будь-яких «малих винаходів» - корисною моделлю можна визнати тільки нову форму виробу, якою визначається його практична придатність¹⁷.

Що стосується українського патентного законодавства, в цій частині воно відповідає світовим практикам – відповідно до частини другої статті 6 Закону, об'єктом корисної моделі, правова охорона якій надається згідно з цим Законом, може бути пристрій або процес (спосіб)¹⁸.

При цьому поняття «пристрій» та «процес» в Законі не визначаються і є предметом регулювання підзаконних актів. Зокрема, відповідно до п. 2.3.2 Правил складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 22.01.2001 № 22, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 27 лютого 2001 р. за № 173/5364, процес як об'єкт технології - це дія або сукупність дій, виконуваних щодо продуктів та інших матеріальних об'єктів за допомогою принаймні одного продукту і спрямованих на досягнення певного технічного результату. Таким процесом, зокрема, є виготовлення, обробка, переробка продукту та контролювання його якості, перетворення речовини, енергії, даних,

---

¹⁵ Japan patent office. Utility Model. Mode of access: <https://www.jpo.go.jp/e/faq/yokuaru/utility.html>

¹⁶ Романюк Т.В. Правова охорона корисних моделей у деяких країнах Європи: досвід для України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/Chkup_2014_4_51.pdf

¹⁷ Vaver D. Reforming Intellectual Property Law: An Obvious and Not;so;Obvious Agenda: The Stephen Stewart Lecture for 2008 // Intellectual Property Quarterly. – 2009. – Issue 2. – P. 143–161.

¹⁸ Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15.12.1993 № 3687-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 7, ст. 32.

вимірювання параметрів, діагностування, лікування, керування процесом, який є об'єктом технології¹⁹.

В той самий час, визначення пристрою зазначений нормативно-правовий акт не містить. Таке визначення пропонується проектом нового наказу Міністерства економіки України «Про затвердження Правил складання, подання та проведення експертизи заявки на винахід і заявки на корисну модель» - пристроєм як об'єктом корисної моделі пропонується вважати будь-яку штучно створена людиною конструкцію, наприклад, деталь, виріб, прилад, механізм, установка, апарат, машина, комплекс машин чи установок, споруда, яка має щонайменше один конструктивний елемент, що характеризується формою його виконання через зазначення, зокрема, його призначення (функції), та/або його геометричної форми, та/або матеріалу, з якого він виготовлений, та/або його зв'язку з іншим конструктивним елементом²⁰ (принагідно слід зазначити, що визначення процесу в зазначеному проекті Правил залишено без змін порівняно з діючими Правилами).

В той самий час, Законом встановлюється досить великий перелік об'єктів, яким не може надаватись правова охорона як корисній моделі. Так, відповідно до частини третьої статті 6 Закону, правова охорона згідно з цим Законом не поширюється, зокрема, на такі об'єкти (більшість з яких підлягають правовій охороні відповідно до інших актів законодавства): сорти рослин і породи тварин; компонування напівпровідникових виробів; результати художнього конструювання; хірургічні чи терапевтичні способи лікування людини або тварини, способи діагностики організму людини або тварини; процеси клонування людини; процеси змінювання через зародкову лінію генетичної ідентичності людей; використання людських ембріонів для промислових або комерційних цілей тощо.

---

¹⁹ Правила складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель, затвержені наказом Міністерства освіти і науки України від 22.01.2001 № 22, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 27 лютого 2001 р. за № 173/5364. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0173-01#Text>

²⁰ Проект наказу Міністерства економіки України «Про затвердження Правил складання, подання та проведення експертизи заявки на винахід і заявки на корисну модель». Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=24844aab-ef8d-417f-9b33-95e8871e0f77&title=ProktNakazuMinisterstvaEkonomikiUkrainiproZatverdzhenniaPravilSkladanniaPodanniaTaProvedenniaEkspertiziZaiavkiNaVinakhidIZaiavkiNaKorisnuModel>

Окрім того, ще низка об'єктів згідно Закону не відповідають поняттю "корисна модель", якщо виступають як самостійний об'єкт, зокрема: відкриття, наукова теорія, математичний метод; схема, правила і метод проведення ігор, конкурсів, аукціонів, фізичних вправ, інтелектуальної або організаційної, зокрема господарської, діяльності; комп'ютерна програма; форма представлення інформації; зовнішній вигляд продуктів, спрямований на задоволення виключно естетичних потреб тощо²¹.

Отже, українське законодавство надає правову охорону як корисним моделям більш широкому колу об'єктів, ніж, наприклад, німецьке, яке дозволяє надати відповідний статус лише пристрою, але не процесу – проте в той самий час, менш широкому колу об'єктів, ніж, приміром, патентне законодавство Австрії, яке дозволяє зареєструвати як корисні моделі також такі об'єкти, як логічні алгоритми програмного забезпечення, та методи лікування тварин²².

Ще однією ознакою корисної моделі, яка впливає з відсутності універсального міжнародного договору про її правову охорону, є те, що правова охорона корисної моделі є територіальною – іншими словами, право на корисну модель може бути реалізоване лише в межах країни, в якій вони набуто²³.

Нарешті, варто також звернути увагу на те, що в переважній більшості держав неможливо надати одному й тому ж об'єкту правову охорону і як винаходу, і як корисній моделі. Однак, приміром, в Німеччині заявник має право подати одночасно заявку на корисну модель і заявку на патент; в такому разі йому буде забезпечено додатковий захист у період між поданням заявки на патент і його видачею, коли захист відсутній або доступний лише в обмеженому обсязі²⁴.

Що ж стосується відмінностей між корисною моделлю і суміжними об'єктами інтелектуальної власності – передусім, винаходом, а також

---

²¹ Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15.12.1993 № 3687-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 7, ст. 32.

²² Gebrauchsmuster. Mode of access: <https://en.wikipedia.org/wiki/Gebrauchsmuster>

²³ IP Helpdesk. Utility Model. Mode of access: https://intellectual-property-helpdesk.ec.europa.eu/utility-model_en

²⁴ Utility Models. An information brochure on utility model protection. Mode of access: https://www.dpma.de/docs/english/broschueren_eng/bro_utilitymodels_en.pdf

промисловим зразком та науковим відкриттям – слід зазначити наступне. Стосовно винаходів, частково відмінності корисних моделей від них вже були зауважені, додатково слід зазначити, що загалом, у більшості держав, ці відмінності полягають в наступних рисах:

- умови охороноздатності, які менш суворі для корисних моделей, ніж для патентів;
- термін захисту;
- процес реєстрації, який є простішим і менш тривалим для корисних моделей
- збори - зазвичай плата за корисні моделі нижча;
- менше коло об'єктів, які підлягають правовій охороні як корисна модель (про що вже було зазначено вище)²⁵.

Натомість, що стосується відмінностей корисної моделі від промислового зразка, слід вказати передусім на те, що згідно з п. 2 ст. 5 Закону «Про охорону прав на промислові зразки» промисловим зразком може бути зовнішній вигляд виробу або його частини, що визначається, зокрема, лініями, контурами, кольором, формою, текстурою та/або матеріалом виробу, та/або його оздобленням²⁶. Отже, якщо корисна модель і винахід є технічними (технологічними) рішеннями, то промисловий зразок є суто дизайнерським рішенням²⁷.

Нарешті, що стосується наукового відкриття, то відповідно до статті 457 Цивільного кодексу України науковим відкриттям є встановлення невідомих раніше, але об'єктивно існуючих закономірностей, властивостей та явищ матеріального світу, які вносять докорінні зміни у рівень наукового пізнання²⁸ - тобто, наукове відкриття характеризується значно більш «глобальним», «проривним» для науки характером, ніж навіть винахід і тим більше ніж

---

²⁵ IP Helpdesk. Utility Model. Mode of access: https://intellectual-property-helpdesk.ec.europa.eu/utility-model_en

²⁶ Закон України «Про охорону прав на промислові зразки» від 15.12.1993 № 3688-ХІІ // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 7, ст. 34.

²⁷ Ярошевська Т. В. Проблеми охорони прав промислової власності в Україні: моногр. / Т. В. Ярошевська. – Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. – 372 с. – С. 40.

²⁸ Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № № 40-44, ст.356

корисна модель – і в силу цього наукове відкриття фактично не охороняється як об'єкт промислової власності, а є надбанням людства, а його автору належать лише особисті немайнові права на нього.

Повертаючись безпосередньо до питання визначення поняття корисної моделі, враховуючи досягнуті висновки щодо його відмежування від суміжних об'єктів правової охорони, а також щодо його характерних ознак, слід наостанок зазначити, що низкою науковців висловлюються досить обґрунтовані пропозиції, щодо необхідності все-таки надати корисній моделі окреме визначення на рівні Закону. Так, зокрема, Т.В. Ярошевською пропонується визначити корисну модель наступним чином: корисна модель – це новий та промислово придатний результат інтелектуальної діяльності людини у будь-якій сфері технології, до якого не висувається вимога винахідницького рівня²⁹.

Погоджуючись по суті пропозиції, ми все ж вважаємо, що визначення корисної моделі має бути дещо уточнено, оскільки, виходячи з інших норм Закону – зокрема, його статті 7, все ж не будь-який промислово придатний результат інтелектуальної діяльності людини може набути правову охорону як корисна модель, а лише той, що відповідає за своїми характеристиками поняттям «пристрою» чи «процесу», в тому вигляді, в якому вони визначаються чинним законодавством України. Тож поняття корисної моделі в Законі має бути, на нашу думку, сформульовано як *«новий та промислово придатний пристрій або процес у будь-якій сфері технології, до якого не висувається вимога винахідницького рівня»*. Таке визначення в цілому відповідатиме світовій практиці і не створюватиме термінологічних суперечностей в тексті самого Закону.

---

²⁹ Ярошевська Т. В. Проблеми охорони прав промислової власності в Україні: моногр. / Т. В. Ярошевська. – Дніпро: Видавець Біла К. О., 2020. – 372 с. – С. 38.

1.2. Критерії охороноздатності корисної моделі

Незалежно від того, містить законодавство тієї чи іншої держави визначення корисної моделі чи ні, і чи вживається цей термін загалом, в будь-якому разі, як і стосовно більшості інших об'єктів промислової власності, в будь-якому разі встановлюються умови щодо патентоздатності. Точніше, враховуючи що не у всіх країнах на корисну модель видається саме патент – більш коректним буде вживати відносно умов надання правової охорони корисним моделям термін «охороноздатність».

Що стосується вітчизняного законодавства, такі умови сформульовані як в Цивільному кодексі України, так і в Законі. Так, згідно з частиною першою статті 460 ЦКУ корисна модель вважається придатною для набуття права інтелектуальної власності на неї, якщо вона, відповідно до закону, є новою і придатною для промислового використання³⁰. Аналогічні вимоги ставляться і в частині другій статті 7 Закону, згідно з якою корисна модель відповідає умовам патентоздатності, якщо вона є новою і промислово придатною³¹ – проте впадають у вічі деякі термінологічні розбіжності в формулюваннях ЦКУ та Закону – «придатність для промислового використання» в Кодексі, «промислова придатність» в Законі. Безумовно, зазначені формулювання мають тотожний зміст – проте виходячи хоча б з вимог правової визначеності і нормопроектувальної техніки, дані терміни потребують узгодження.

Окрім того, загальною вимогою, яка ставиться як до корисних моделей, так і до винаходів, є те, що такий винахід (корисна модель) не повинен суперечити публічному порядку та загальновизнаним принципам моралі³². Якщо вимога щодо несуперечності публічному порядку (*ordre public*) є загальноприйнятою як для національного, так і для міжнародного права, то вимога щодо несуперечності моральним засадам, безумовно, узгоджується з

---

³⁰ Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № № 40-44, ст.356

³¹ Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15.12.1993 № 3687-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 7, ст. 32.

³² Там само.

загальними принципами цивільного законодавства України і більшості зарубіжних держав проте все одно не можна не відмітити її суб'єктивність.

Повертаючись безпосередньо до критеріїв охороноздатності корисної моделі, яких національне законодавство України встановлює два – новизна та промислова придатність – слід одразу відмітити, що аналогічний підхід притаманний передусім азійським державам, а також деяким (але не більшості) європейських. Зокрема, патентним законодавством Китаю захищається як корисна модель «будь-яке нове технічне рішення, придатне для практичного використання». Подібний підхід відображено і в законодавстві Південної Кореї – патентний закон цієї держави також не вимагає від корисних моделей винахідницького рівня³³.

Частина європейських держав також займають подібну позицію. Так, в Польщі від корисних моделей вимагається бути «новими і промислово застосовуваними рішеннями технічного характеру»³⁴. Кодексом промислової власності Італії від 2005 року встановлено, що умовами для реєстрації прав на корисну модель, окрім інших, є задоволення таким критерієм охороноздатності як новизна, а також спроможність застосування корисної моделі для машин, інструментів, приладів чи предметів повсякденного використання³⁵ - тобто, та ж таки промислова придатність.

В той самий час, законодавство більшості держав-членів ЄС все ж відрізняється від українського в частині умов охороноздатності корисної моделі, передбачаючи, що умовами придатності для набуття прав на корисну модель є: новизна, промислова придатність, а також умова, яка відповідає за рівень винахідницької творчості — "незначний винахідницький рівень", "винахідницький крок" чи інші подібні формулювання. Як влучно зазначає Л. Работягова, включення такої умови дозволяє не надавати правову охорону як корисним моделям техніко-технологічним рішенням, які можуть бути створені

---

³³ JP-CN-KR Comparative Table of the Utility Model Protection. (approved in the 12th trilateral policy dialogue meeting among JPO-SIPO-KIPO). Mode of access: https://english.cnipa.gov.cn/art/2013/7/17/art_1373_80561.html

³⁴ Czym jest wynalazek i wzór użytkowy? Mode of access: <https://uprp.gov.pl/pl/przedmioty-ochrony/wynalazki-i-wzory-uzytkowe/wynalazki-i-wzory-uzytkowe-informacje-podstawowe#>

³⁵ Бочарова Н. В. Законодавче забезпечення права інтелектуальної власності в країнах Європи (порівняльно-правовий аналіз // Порівняльно-правові дослідження. – 2009. – № 2. – С. 118–123. – С. 120.

будь-яким фахівцем із використанням звичайних знань в галузі, до якої належить корисна модель³⁶.

Так, наприклад, відповідно до п. 1 ст. 1 Закону Німеччини про корисні моделі правовій охороні, в якості корисної моделі, підлягають винаходи, що є новими, мають відповідний винахідницький рівень та придатні до промислового використання³⁷. При цьому для позначення винахідницького рівня для винаходу та корисної моделі використовуються різні терміни - до патентоздатного винаходу пред'являють умову винахідницької діяльності (erfinderischer Patigkeit), до корисної моделі — винахідницький крок (erfinderischer Schritt) – остання умова визнається виконаною, якщо результат творчої діяльності автора «перевищує можливості середнього фахівця»³⁸.

Так само містять серед умов охороноздатності корисної моделі формулювання на кшталт «незначний винахідницький рівень» законодавства Угорщини, Чехії, Іспанії, Фінляндії та деяких інших держав-членів ЄС³⁹. При цьому досить оригінальним є підхід Іспанії, у патентному законодавстві якої до корисної моделі застосовуються такі критерії охороноздатності, як новизна та винахідницька діяльність, проте зовсім не застосовується такий критерій охороноздатності, як промислова придатність, незважаючи на те, що цей критерій виходить із самої суті корисної моделі⁴⁰ - вочевидь, іспанським законодавцем презюмується, що критерій промислової придатності загалом є цілком очевидним для всіх без винятку об'єктів права промислової власності, включаючи і корисну модель.

Не можна також обійти увагою положення схваленої в першому читанні Директиви ЄС № 599PC0309, нехай вона і не була в подальшому остаточно прийнята. Так, відповідно до ст. 5 даної Директиви ЄС отримати охорону на

---

³⁶ Работягова Л.І. Патент на корисну модель: забезпечення балансу прав. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ndiiv.org.ua/Files2/2006_5/4.pdf

³⁷ Романюк Т.В. Правова охорона корисних моделей у деяких країнах Європи: досвід для України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/Chkup_2014_4_51.pdf

³⁸ Работягова Л.І. Вказана праця.

³⁹ Ярошевська Т. В. Проблеми охорони прав промислової власності в Україні: моногр. / Т. В. Ярошевська. – Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. – 372 с. – С. 38.

⁴⁰ Романюк Т.В. Вказана праця.

корисну модель може об'єкт, який є новим, має невисокий винахідницький рівень та є промислово придатним; при цьому згідно зі ст. 6 даної Директиви під поняттям «винахідницький рівень» в частині надання правової охорони корисній моделі розуміється «чітке та неупереджене твердження заявника, що корисна модель має практичні або промислові переваги, або має виняткову ефективність при використанні чи у застосуванні»⁴¹.

Варто також відмітити, що в різних державах різняться не лише підходи до переліку критеріїв охороноздатності корисної моделі, але й розуміння змісту кожного з них. Так, говорячи про вітчизняне законодавство, слід зауважити, що відповідно до статті 7 Закону вимога промислової придатності означає, що корисну модель може бути використано у промисловості або в іншій сфері діяльності. В той самий час, вимога новизни означає, що корисна модель не повинна бути частиною рівня техніки – який, в свою чергу, включає всі відомості, які стали загальнодоступними у світі до дати подання заявки до НОІВ або, якщо заявлено пріоритет, до дати її пріоритету⁴².

В той самий час, патентний закон вже згаданої Німеччини надає такі визначення критеріям охороноздатності «новизна» та «промислова придатність»: щодо новизни - до корисної моделі не застосовується критерій охороноздатності «світова новизна», на відміну від винаходу, який повинен відповідати критерію «абсолютна світова новизна»; що ж стосується вимоги «промислової придатності» - вона означає, що об'єкт корисної моделі може бути виготовлений або використаний у будь-якій галузі промисловості чи сільському господарстві⁴³. Як бачимо, принаймні в частині «промислової придатності» визначення України та Німеччини дещо відрізняється – поняття «промислової придатності» в Україні є ширшим, оскільки не звужує сфери використання корисної моделі лише промисловістю та сільським

---

⁴¹ Amended Initial Proposal for a Directive approximating the legal arrangements for the protection of inventions by utility model / Official Journal of the European Union. C248, 2000. 29.08. P. 56.

⁴² Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15.12.1993 № 3687-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 7, ст. 32.

⁴³ Работягова Л.І. Патент на корисну модель: забезпечення балансу прав. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ndiiv.org.ua/Files2/2006_5/4.pdf

господарством, а надає змогу використовувати її в будь-якій «іншій сфері діяльності», крім власне промисловості.

Крім того, як і в Німеччині, в Іспанії корисна модель повинна відповідати критерію відносної новизни, у той час як патент видається на винаходи, які відповідають критерію абсолютної світової новизни⁴⁴.

Повертаючись до переліку умов охороноздатності корисної моделі у вітчизняному законодавстві, слід відмітити, що, беручи до уваги проаналізовані вище положення законодавства окремих європейських держав, а також так і не затвердженої Директиви ЄС № 599РС0309, окремі дослідники обґрунтовують необхідність розширення переліку умов охороноздатності корисних моделей, закріпленого чинною редакцією статті 7 Закону, за європейським зразком. Так, наприклад, Л. Работягова (з якою погоджується Т.В. Ярошевська) вважає, що необхідно ввести до Закону умову "незначний винахідницький рівень" або "винахідницький крок", яка дозволить оцінити творчий внесок автора в створення корисної моделі, і тим самим, стимулювати створення об'єктів, які сприяють розвитку технічного прогресу⁴⁵.

Проте, з іншого боку, можна відмітити, що частина європейських держав – зокрема, Польща та Італія – а також держави Азії (Китай, Південна Корея), як і Україна, не висувають вимоги винахідницького рівня (винахідницького кроку, незначного винахідницького рівня тощо) до корисних моделей. Якщо проаналізувати перелік таких держав, можна відмітити, що здебільшого, окрім Італії, це держави, де рівень технологічного розвитку став стрімко рости лише протягом останніх десятиліть – на відміну від традиційно промислово і інноваційно розвиненої, наприклад, Німеччини. А отже, такі «полегшені» вимоги до охороноздатності корисних моделей в таких державах викликані передусім економічними чинниками і необхідністю стимулювати інноваційну діяльність, для чого зовсім нелогічним було б створювати додаткові бар'єри у наданні правової охорони корисним моделям вітчизняних винахідників.

---

⁴⁴ Трагнюк О. Я. Порівняльне патентне право і захист комерційної таємниці / Уклад. О. Я. Трагнюк. – Х., 2010. – 214 с.

⁴⁵ Работягова Л.І. Патент на корисну модель: забезпечення балансу прав. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ndiiv.org.ua/Files2/2006_5/4.pdf

З огляду на це, видається, що і для України висунення до корисних моделей, окрім новизни та промислової придатності, ще й вимоги винахідницького рівня, є дещо передчасним, зважаючи на не подолану поки технологічну відсталість від країн Заходу в багатьох галузях економіки.

Таким чином, щодо умов охороноздатності корисних моделей, зарубіжні країни переважно поділяються на дві основні групи – ті, що висувають до корисних моделей лише вимоги новизни та промислової придатності (до цієї групи належить в тому числі і Україна, а також Польща, Італія, Китай тощо), та ті, що, окрім зазначених двох, також висувають вимогу винахідницького рівня – проте в меншому обсязі, ніж до винаходу, вживаючи терміни «незначний винахідницький рівень», «винахідницький крок» тощо (до цієї групи належать Німеччина, Іспанія, Чехія та деякі інші країни-члени ЄС, такий же підхід було використано і в Директиві ЄС № 599PC0309, схваленій у першому читанні). У зв'язку з цим, деякі дослідники пропонують доповнити вимогою «незначного винахідницького рівня» умови охороноздатності корисної моделі і в Україні, посилаючись на європейський досвід – проте, на нашу думку, з урахуванням сьогоденного рівня технологічного розвитку України в певних галузях економіки, така ідея є дещо передчасною.

Розділ 2. Набуття, зміст, обмеження, строк чинності прав інтелектуальної власності на корисну модель в Україні та зарубіжних країнах

2.1. Набуття прав інтелектуальної власності на корисну модель

Дослідивши в межах попереднього розділу роботи підходи різних країн світу, включаючи Україну, до визначення поняття корисної моделі та критеріїв відмежування її від інших об'єктів патентного права, а також до умов охороноздатності корисних моделей, надалі в межах даного дослідження слід зосередитись на питаннях набуття, здійснення та захисту прав інтелектуальної власності на корисну модель.

Так, що стосується першого з окреслених вище питань, слід почати з того, що загалом у світовій практиці умови надання правової охорони корисним моделям досить суттєво різняться, навіть, наприклад, у межах ЄС. Однак, загальним для законодавств більшості країн трендом є видача охоронного документу без проведення експертизи по суті⁴⁶. Як зазначає з цього приводу Дж. Р. Ладас, відмова держав від експертизи по суті (кваліфікаційної експертизи) стала в певний момент загальною тенденцією, хоча є малочисельні винятки – наприклад, Південна Корея спершу скасувала вимогу проведення експертизи, але в подальшому знову запровадила її⁴⁷.

Так чи інакше, відсутність вимоги проходити кваліфікаційну експертизу, або ж експертизу по суті, при поданні заявки на патент на корисну модель є одним з елементів спрощеного правового режиму набуття прав інтелектуальної власності на корисну модель порівняно з набуттям аналогічних прав на винахід, який в тій чи іншій формі притаманний, як вже зазначалось нами в межах попереднього розділу, усім державам, яким відомий правовий інститут охорони прав на корисну модель. Це, в свою чергу, також впливає і на строки

---

⁴⁶ Андрощук Г.О., Работягова Л.І. Інститут корисної моделі у патентному праві ЄС // Інтелектуальна власність, 2001. — № 11. — С.37 — 41.

⁴⁷ John Richards Ladas & Parry LLP. Utility model protection throughout the world. Mode of access: https://ipo.org/wp-content/uploads/2013/03/Utility_Model_protection.pdf

проходження процедури державної реєстрації корисної моделі, а також на її вартість – так, в більшості держав реєстрація корисної моделі займає від 6 місяців (подекуди навіть менше) до року; плата за отримання та збереження прав інтелектуальної власності на корисні моделі також є меншою, ніж для винаходів⁴⁸.

Відповідає загальносвітовій практиці і патентне законодавство України. Чинна редакція Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» не надає окремих визначень патенту на винахід та патенту на корисну модель, формально розрізняючи їх, як у редакції Закону до 2020 року, проте сам підхід нею не змінено – відповідно до статті 16 Закону експертиза заявки на державну реєстрацію корисної моделі складається з попередньої експертизи (яка стосується лише наявності в заявці відомостей, які можуть бути віднесені до державної таємниці) та формальної експертизи (у ході якої, відповідно до статті 1 Закону, встановлюється належність зазначеного у заявці об'єкта до переліку об'єктів, які можуть бути визнані корисними моделями, і відповідність заявки та її оформлення встановленим вимогам); тоді як кваліфікаційна експертиза – іншими словами, експертиза по суті заявки - вимагається лише для отримання патенту на винахід⁴⁹.

Європейські країни слідують такому ж принципу. Так, якщо звернутись до згаданого нами раніше проекту Директиви ЄС № 599PC0309, схваленого Європейським парламентом у першому читанні 27 жовтня 1999 року, то відповідно до її статті 15 заявка на корисну модель проходить тільки формальну експертизу⁵⁰. І хоча Директиву не було остаточно прийнято, вона цілком відображає підхід більшості держав ЄС. До прикладу, патентне відомство Іспанії не проводить експертизи заявки на відповідність даної корисної моделі критеріям охороздатності - правова охорона корисній моделі

---

⁴⁸ Topics from A to Z on Patents. Utility models. Mode of access: https://www.wipo.int/patents/en/topics/utility_models.html

⁴⁹ Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15.12.1993 № 3687-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 7, ст. 32.

⁵⁰ Amended Initial Proposal for a Directive approximating the legal arrangements for the protection of inventions by utility model / Official Journal of the European Union. C248, 2000. 29.08. P. 56.

в даній державі надається за реєстраційною системою⁵¹. Бюро патентів і торгових марок Італії (UIBM) також не проводить експертизу заявки по суті, щоб оцінити критерії охороноздатності, та обмежується лише дотриманням формальних вимог⁵²; такий же підхід використовує і Німеччина.

За межами європейського континенту більшість держав, законодавству яких відомий інститут охорони прав на корисні моделі, також не вимагають для надання такої охорони проходження кваліфікаційної експертизи. Так, зокрема, в Японії права на корисну модель, на відміну від прав на винахід, реєструються без проведення експертизи заявки по суті, якщо така заявка відповідає основним вимогам, передбаченим Законом про корисну модель Японії⁵³. Так само не вимагає проходження кваліфікаційної експертизи патентне законодавство Китаю.

Натомість, Південна Корея є ледь не єдиною з країн, які все ж передбачають проходження такої експертизи – так, патентне законодавство цієї країни містить правило, що заявка на реєстрацію корисної моделі може підлягати експертизі по суті за заявою самого заявника про проведення експертизи, яку він може подати протягом 3 років з дати подання заявки⁵⁴.

Отже, варто відмітити, що абсолютна більшість держав світу, включаючи Україну, видають охоронний документ на корисну модель без проходження кваліфікаційної експертизи – незалежно від того, іменується такий охоронний документ патентом, свідоцтвом чи ще якимось інакше. Винятком з цього загального правила є на сьогодні хіба що Південна Корея.

Другий момент, пов'язаний з набуттям прав інтелектуальної власності на корисну модель, який також варто дослідити з точки зору світової практики, стосується можливості конвертації (перетворення) заявки на патент на заявку на корисну модель і навпаки. Як зазначає з цього приводу Дж. Р. Ладас, у

---

⁵¹ Романюк Т.В. Правова охорона корисних моделей у деяких країнах Європи: досвід для України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/Chkup_2014_4_51.pdf

⁵² Utility model. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/Utility_model

⁵³ Japan patent office. Utility Model. Mode of access: <https://www.jpo.go.jp/e/faq/yokuaru/utility.html>

⁵⁴ JP-CN-KR Comparative Table of the Utility Model Protection. (approved in the 12th trilateral policy dialogue meeting among JPO-SIPO-KIPO). Mode of access: https://english.cnipa.gov.cn/art/2013/7/17/art_1373_80561.html

більшості країн (але, наприклад, не в Китаї), можливим є перетворення заявки на патент у заявку на корисну модель у будь-який час під час розгляду заявки на патент.

Більше того, наприклад, у Франції, у випадку, якщо заявник, який подав заявку на патент, протягом визначеного законом строку не подав запит на експертизу патентної заявки, така заявка автоматично перетворюється на заявку на свідоцтво про корисність⁵⁵; крім того, заявник має право і з власної ініціативи подати клопотання про перетворення заявки на патент в заявку на свідоцтво про корисність⁵⁶.

Така ж практика допускається і на загальноєвропейському рівні – так, якщо Європейський патент (який, як ми пам'ятаємо, може бути виданий лише на винахід, проте не на корисну модель) анульовано або коли заявку на Європейський патент відхилено чи відкликано, заявка на такий патент може бути конвертована в заявку на корисну модель на національному рівні однієї з держав-членів ЄС⁵⁷. Нарешті, в Японії заявка на корисну модель може бути перетворена на заявку на патент протягом трьох років з дати подання заявки на корисну модель, навіть у випадку, якщо корисна модель вже була зареєстрована в межах згаданого трирічного терміну⁵⁸.

Що стосується України, вітчизняне патентне законодавство в цій частині відповідає європейській практиці, проте є менш лояльним до заявника, ніж японське – так, відповідно до частини першої статті 18 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» заявник має право перетворити заявку на державну реєстрацію винаходу на заявку на державну реєстрацію корисної моделі і навпаки, проте лише до одержання ним рішення про державну реєстрацію винаходу (корисної моделі) або рішення про відмову в такій реєстрації; при цьому (як і в більшості інших країн) зберігається встановлена дата подання заявки, а якщо заявлено пріоритет, - дата її

---

⁵⁵ John Richards Ladas & Parry LLP. Utility model protection throughout the world. Mode of access: https://ipo.org/wp-content/uploads/2013/03/Utility_Model_protection.pdf

⁵⁶ France Intellectual Property Code as amended by Act No. 2006-236 of 1 March 2006 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.jpo.go.jp/shiryousonota_e/fips_e/pdf/france_e/e_chiteki_zaisan.pdf

⁵⁷ IP Helpdesk. Utility Model. Mode of access: https://intellectual-property-helpdesk.ec.europa.eu/utility-model_en

⁵⁸ Japan patent office. Utility Model. Mode of access: <https://www.jpo.go.jp/e/faq/yokuaru/utility.html>

пріоритету⁵⁹. На нашу думку, такий підхід є достатньо збалансованим і дисциплінує винахідників, спонукаючи їх до адекватної попередньої оцінки винахідницького рівня результату інтелектуальної творчості, який подається ним на державну реєстрацію як винахід/корисна модель - адже за японського підходу існує ризик, що будь-який потенційно патентоздатний об'єкт подаватиметься на державну реєстрацію саме як винахід, що вимагатиме проходження кваліфікаційної експертизи і, відповідно, більше завантажуватиме орган державної реєстрації.

Що стосується моменту виникнення прав інтелектуальної власності на корисну модель, то відповідно до частини першої статті 465 ЦК України майнові права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок є чинними з дати, наступної за датою їх реєстрації⁶⁰. Аналогічно сформульована і норма частини першої статті 28 Закону «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», з уточненням стосовно того, що права, що впливають з державної реєстрації секретної корисної моделі, діють від дати внесення інформації про секретну корисну модель до відповідного Реєстру⁶¹.

Водночас, за чинної до 2020 року редакції Закону, існували підстави для дещо відмінного висновку. Так, згідно з п. 1 Оглядового листа Вищого господарського суду України від 14 лютого 2007 «Про практику застосування господарськими судами законодавства про захист прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок та прав на раціоналізаторську пропозицію (за матеріалами справ, розглянутих у касаційному порядку Вищим господарським судом України)» тимчасова правова охорона надається творцю об'єкта права з моменту опублікування відомостей про заявку, а не з дати публікації відомостей про видачу охоронного документа, і тому після подання заявки

---

⁵⁹ Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15.12.1993 № 3687-ХІІ // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 7, ст. 32.

⁶⁰ Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-ІV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № № 40-44, ст.356

⁶¹ Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15.12.1993 № 3687-ХІІ // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 7, ст. 32.

несанкціоноване використання об'єкта є порушенням прав суб'єкта майнових прав⁶².

Загалом слід зазначити, що позиція ВГСУ не була позбавлена сенсу – адже певний обсяг прав дійсно набувається заявником саме з моменту опублікування відомостей про заявку (наприклад, право вимагати компенсації за завдані йому після публікації відомостей про заявку збитки від третіх осіб, яким було відомо про таку заявку). Проте, станом на сьогодні механізм тимчасової правової охорони з моменту опублікування відомостей про заявку, передбачений статтею 21 Закону в її чинній редакції, поширюється лише на винаходи і не стосується корисних моделей⁶³ – тож у випадку з корисною моделлю момент набуття відповідних прав є однозначно визначеним – наступний день після дня державної реєстрації.

В цій частині законодавство України, знову ж таки, цілком узгоджується з світовою практикою – так, до прикладу, в Німеччині права інтелектуальної власності на корисну модель так само вважаються набутими станом на дату державної реєстрації, і з цього ж моменту відомості про зареєстровану корисну модель стають доступними для громадськості⁶⁴.

Нарешті, що стосується безпосередньо процедури подання заявки як підстави для набуття прав інтелектуальної власності на корисну модель, слід зауважити наступне. За загальносвітовою практикою, щоб отримати охорону корисної моделі, необхідно подати заявку до компетентного національного/регіонального органу країни, в якій запитується охорона корисної моделі. Зміст заявки на корисну модель подібний до заявки на патент і складається із запиту, формули винаходу, опису, креслень і реферату⁶⁵. Окремі країни, безумовно, мають певні особливості щодо змісту заявки – наприклад, у вже згаданій Німеччині креслення не є обов'язковим, обов'язково має бути

---

⁶² Про практику застосування господарськими судами законодавства про захист прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок та прав на раціоналізаторську пропозицію: Оглядовий лист Вищого господарського суду України від 14 лютого 2007 р. № 01-8/78. URL: <http://vgsu.arbitr.gov.ua/news/408/>

⁶³ Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15.12.1993 № 3687-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 7, ст. 32.

⁶⁴ Gebrauchsmuster. Mode of access: <https://en.wikipedia.org/wiki/Gebrauchsmuster>

⁶⁵ Topics from A to Z on Patents. Utility models. Mode of access: https://www.wipo.int/patents/en/topics/utility_models.html

дотримана лише вимога, щоб корисна модель «була описана достатньо чітко та повно»⁶⁶, проте яким саме чином ці критерії мають бути дотримані – залишається певною свободою розсуду патентної установи.

Українське патентне законодавство висуває до заявки на корисну модель більш формалізовані вимоги. Так, відповідно до статті 12 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» заявка складається українською мовою і повинна містити: заяву про державну реєстрацію корисної моделі; опис корисної моделі; формулу корисної моделі; креслення (якщо на них є посилання в описі); реферат. При цьому до опису та формули висуваються такі вимоги: опис корисної моделі повинен викладатися у визначеному порядку і розкривати суть корисної моделі настільки ясно і повно, щоб його зміг здійснити фахівець у зазначеній галузі; формула корисної моделі повинна виражати її суть, базуватися на описі і викладатися у визначеному порядку ясно і стисло⁶⁷.

Вжите у вищезазначеній статті формулювання «у визначеному порядку» відсилає нас до підзаконного акта - Правил складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 22.01.2001 № 22, які містять деталізовані вимоги до порядку подання заявки на корисну модель, до її форми та змісту. Серед, на нашу думку, надміру формалізованих вимог Правил можна відмітити вимоги до розмірів полів, міжрядкових інтервалів, висоти цифр і літер тощо⁶⁸ – проте, з іншого боку, такого роду вимоги є стандартними для наукових творів і не є значною перешкодою для заявника.

Більш суттєвим недоліком чинних Правил є їх застарілість, зокрема і в частині вимог до оформлення документів, оскільки вони фактично не передбачають можливості подачі заявки в електронному форматі, без фізичного

---

⁶⁶ Utility Models. An information brochure on utility model protection. Mode of access: https://www.dpma.de/docs/english/broschueren_eng/bro_utilitymodels_en.pdf

⁶⁷ Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15.12.1993 № 3687-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 7, ст. 32.

⁶⁸ Правила складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 22.01.2001 № 22, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 27 лютого 2001 р. за № 173/5364. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0173-01#Text>

відвідування Укрпатенту та передання роздрукованих документів. Крім того, Правила вимагають підписання документів особистим підписом заявника (заявників), допускаючи лише варіанти підписання їх принтерним або штамповим підписом замість власноручного (п. 5.16 Правил)⁶⁹ – проте не згадуючи, приміром, про можливість підписання таких документів електронним цифровим підписом, що об’єктивно є вимогою часу.

Втім, варто відмітити з позитивного боку той факт, що проєктом Правил складання, подання та проведення експертизи заявки на винахід і заявки на корисну модель, розміщеним на сайті Мінекономіки, можливість подання заявки у формі електронного документа передбачається – з уточненням щодо того, що такий спосіб подання заявки допускається лише з використанням спеціалізованого програмного забезпечення в ІТС Укрпатенту, розміщеної на вебсайті Укрпатенту; вимоги до оформлення документів також викладені з дещо меншим ступенем деталізації і формалізованості, ніж в чинних Правилах⁷⁰.

Що стосується світової практики з даного приводу, слід погодитись із Л.І. Работяговою стосовно того, що практика європейських країн довела важливість чіткого дотримання правил складання заявки на корисну модель, ясного визначення обсягу правової охорони в формулі корисної моделі, а також наявності причинно-наслідкового зв'язку між ознаками корисної моделі й очікуваним технічним результатом в описі корисної моделі. Низка країн прямо закріплює подібні вимоги в патентному законодавстві – це притаманно, наприклад, законодавству Іспанії, в якому міститься норма, згідно з якою, якщо корисна модель не описана достатньо ясно і зрозуміло для здійснення середнім фахівцем в цій галузі техніки, це може бути підставою для анулювання її

---

⁶⁹ Правила складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель, затвержені наказом Міністерства освіти і науки України від 22.01.2001 № 22, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 27 лютого 2001 р. за № 173/5364. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0173-01#Text>

⁷⁰ Проєкт наказу Міністерства економіки України «Про затвердження Правил складання, подання та проведення експертизи заявки на винахід і заявки на корисну модель». Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=24844aab-ef8d-417f-9b33-95e8871e0f77&title=ProktNakazuMinisterstvaEkonomikiUkrainiproZatverdzhenniaPravilSkladannia-PodanniaTaProvedenniaEkspertiziZaiavkiNaVinakhidIZaiavkiNaKorisnuModel>

реєстрації⁷¹. Китайське патентне законодавство в цій частині є ще більш вибагливим – так, відповідно до нього, формулу корисної моделі необхідно викладати настільки ясно, щоб безпосередньо з неї (без звернення до опису корисної моделі) був ясним обсяг прав заявника⁷².

Тим не менш, як вже зазначалось вище, вітчизняне нормативно-правове регулювання процедури подання заявки на корисну модель, зокрема, в частині вимог до оформлення документів, на нашу думку, є достатньо деталізованим і подальшого вдосконалення потребує радше в бік деякого спрощення, ніж ускладнення існуючих вимог. В той самий час, можна погодитись із Л.І. Работяговою в тій частині, що не було б зайвим врахування Україною вимог статті 29 Угоди ТРІПС, відповідно до якої заявник повинен в описі корисної моделі вказати найкращий відомий йому спосіб використання корисної моделі на дату подання заявки або на дату її пріоритету⁷³.

Таким чином, загальною особливістю набуття прав інтелектуальної власності на корисну модель для переважної більшості країн, включаючи Україну (винятком наразі є лише Південна Корея), є можливість отримання таких прав без проходження кваліфікаційної експертизи, тобто експертизи по суті заявки, що автоматично означає прискорення та здешевлення процедури отримання патенту на корисну модель порівняно з патентом на винахід. Так само загальноприйнятим є надання заявнику можливості перетворювати заявку на корисну модель в заявку на патент і навпаки – водночас, українське законодавство, на відміну від законодавства, наприклад, Японії, не надає такої можливості, якщо охоронний документ вже видано. Нарешті, що стосується вимог до змісту заявки, вітчизняне правове регулювання є в цій частині достатньо деталізованим та формалізованим у порівнянні з законодавством більшості європейських держав, і потребує змін радше в напрямку спрощення цих вимог, ніж в напрямку їх посилення – тож слід позитивно відмітити проєкт

---

⁷¹ Работягова Л.І. Патент на корисну модель: забезпечення балансу прав. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ndiiv.org.ua/Files2/2006_5/4.pdf

⁷² Zhong Hui. Suggestions on perfecting China's system of patent for utility model // С.Р.Т, 1998. — № 2. — Р.25 — 28.

⁷³ Работягова Л.І. Зазначена праця.

нових Правил складання, подання та проведення експертизи заявки на винахід і заявки на корисну модель, які суттєво оновлюють застарілі норми чинних Правил і, крім того, дещо зменшують кількість суто формальних вимог до оформлення документів, які подаються в Укрпатент.

2.2. Зміст прав інтелектуальної власності на корисну модель та їх обмеження

Виклад наступного питання в межах даного дослідження, яке присвячене змісту прав інтелектуальної власності на корисну модель та їх обмеженням, слід почати з того, що, як влучно зауважує Л.І. Работягова, виходячи зі світової практики, легкість набуття прав на корисну модель повинна врівноважуватись відносно вузькими рамками обсягу правової охорони, що надається⁷⁴. З огляду на це, обсяг правової охорони корисної моделі апріорі не може бути аналогічним правовій охороні винаходу, і світова практика цю тезу підтверджує – корисна модель завжди має менший строк правової охорони, права на неї легше оспорити заінтересованим третім особам тощо. Однак, в частині змісту прав інтелектуальної власності, як майнових, так і немайнових, що надаються власнику патенту на корисну модель, загальносвітовою тенденцією є відсутність суттєвих розбіжностей з правами, які надає патент на винахід.

Так, спершу розглянемо особисті немайнові права інтелектуальної власності на корисну модель. З цього приводу одразу варто зауважити, що ні Глава 39 ЦК України, ні Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» не містять окремого переліку таких прав, на відміну від переліку майнових прав на корисну модель, які визначені чітко та вичерпно. Тож в цій частині слід керуватись насамперед загальною нормою статті 423 ЦК України, відповідно до якої особистими немайновими правами інтелектуальної власності є, по-перше, право на визнання людини творцем (автором, виконавцем, винахідником тощо) об'єкта права інтелектуальної власності, по-друге - право перешкоджати будь-якому посягання на право інтелектуальної власності, здатному завдати шкоди честі чи репутації творця об'єкта права інтелектуальної власності, і по-третє – інші права, передбачені законом⁷⁵.

⁷⁴ Работягова Л.І. Патент на корисну модель: забезпечення балансу прав. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ndiiv.org.ua/Files2/2006_5/4.pdf

⁷⁵ Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № № 40-44, ст.356

Так, що стосується першого з названих прав – права авторства на корисну модель – воно, як зазначає Т.В. Ярошевська, полягає в тому, що тільки дійсний творець об'єкта права має право вважати й називати себе автором, а всі інші особи, які використовують даний об'єкт, зобов'язані зазначити ім'я автора. Дане право є абсолютним та невідчужуваним та охороняється безстроково⁷⁶.

Питання права авторства на корисну модель є одним з небагатьох в даній сфері, яке бодай в якійсь мірі регулюється нормами універсального міжнародного договору, а саме Паризької конвенції – так, стаття 4 ter Конвенції містить згадку про право винахідника (автора корисної моделі) бути названим як такий у патенті⁷⁷. Базуючись на згаданому положенні Конвенції, деталізує його стаття 8 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», в якій вказується, що винахіднику належить право авторства, яке є невід'ємним особистим правом і охороняється безстроково; крім того, винахідник має право на присвоєння свого імені створеній ним корисній моделі⁷⁸ (втім, на практиці останній компонент права авторства використовується порівняно рідко, на відміну від, скажімо, наукового відкриття). Нарешті, у цьому контексті варто також згадати і про наявність права винахідника на анонімність – так, відповідно до частини шостої статті 12 Закону, винахідник має право вимагати, щоб його не згадували як винахідника даної корисної моделі в будь-якій публікації НОІВ⁷⁹.

Водночас, як справедливо зауважується в теорії, для творців секретних корисних моделей право авторства реалізується вкрай обмежено – адже ці об'єкти не розголошуються, а отже, не підлягає оприлюдненню й інформація про творців об'єкта права - що призводить до обмеження права автора корисної моделі визнаватися творцем⁸⁰. Тож слід погодитись із Л.Й. Глухівським, який пропонує дозволити публікувати матеріали заявок на об'єкти, віднесені до

---

⁷⁶ Ярошевська Т. В. Проблеми охорони прав промислової власності в Україні : моногр. / Т. В. Ярошевська. – Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. – 372 с. – С. 98.

⁷⁷ Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123#Text

⁷⁸ Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15.12.1993 № 3687-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 7, ст. 32.

⁷⁹ Так само.

⁸⁰ Ярошевська Т.В. Згадана праця.

державної таємниці, у виданнях з відповідним грифом секретності, щоб ознайомити з автором корисної моделі хоча б те коло осіб, якому дозволено доступ державним експертом⁸¹ - в такому разі право автора корисної моделі на визнання буде частково реалізовано, оскільки про його творчий внесок дізнається бодай вузьке коло осіб, які мають відношення до його професійного кола спілкування.

Що ж стосується майнових прав, в найбільш загальних рисах, у більшості країн світу власник корисної моделі отримує виключне право перешкоджати іншим або припиняти комерційне використання корисної моделі протягом обмеженого періоду. Іншими словами, охорона корисної моделі означає, що винахід не може бути комерційно виготовлений, використаний, розповсюджений, імпортований чи проданий іншими особами без згоди власника корисної моделі⁸².

Так, наприклад, патентним законодавством Німеччини закріплено, що реєстрація прав на корисну модель надає право тільки їх власнику використовувати виріб, що є об'єктом корисної моделі. Будь-якій третій особі забороняється без дозволу власника прав виготовляти, пропонувати до продажу, вводити в комерційний оборот або використовувати чи ввозити та зберігати для зазначених цілей виробу, що є об'єктами корисної моделі⁸³. При цьому особливістю змісту прав інтелектуальної власності на корисну модель в Німеччині є наявність поняття непрямого порушення прав на корисні моделі, яке означає, що третім особам забороняється навіть просто пропонувати до продажу або поставляти для використання виробу, що є об'єктом корисної моделі, або засоби, які належать до її суттєвого елементу. При цьому для визнання зазначених дій такими, що порушують права, вирішальною підставою є те, що порушник прав повинен знати, або з обставин повинно бути очевидно,

---

⁸¹ Глухівський Л. Й. Державна таємниця та охорона прав на винаходи. Інтелектуальна власність. 2005. № 9. С. 21–24. – С. 23.

⁸² Topics from A to Z on Patents. Utility models. Mode of access: https://www.wipo.int/patents/en/topics/utility_models.html

⁸³ Романюк Т.В. Правова охорона корисних моделей у деяких країнах Європи: досвід для України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/Chkup_2014_4_51.pdf

що ці вироби або засоби придатні чи призначені для використання корисної моделі⁸⁴.

Патентне законодавство Іспанії надає володільцю свідоцтва на корисну модель аналогічні права, що й володільцю патенту на винахід, обмежуючи лише строк такої правової охорони⁸⁵. Згідно з законодавством Польщі, правовласник може заборонити особам, які не мають його згоди, виготовляти, використовувати, пропонувати, розміщувати на ринку, зберігати продукцію, яка є предметом корисної моделі, експортувати або імпортувати корисну модель у професійних або комерційних цілях⁸⁶. Нарешті, відповідно до проєкту Директиви ЄС № 599PC0309 власнику прав надавалося виключне право на використання корисної моделі на власний розсуд та право забороняти іншим особам використовувати цей об'єкт права без його дозволу, при цьому дія охоронного документа на корисну модель, виданого на спосіб одержання продукту, поширювалася і на сам продукт, безпосередньо одержаний цим способом⁸⁷.

Отже, попри несуттєві відмінності щодо обсягу майнових прав інтелектуальної власності на корисну модель в окремих державах, загалом в межах Європейського Союзу зміст майнових прав, які надаються власнику корисної моделі, є приблизно однаковим.

Не містить принципів відмінностей і патентне законодавство азійських держав. Так, наприклад, в Японії власник прав на корисну модель має виключне право виготовляти, використовувати, передавати, здавати в оренду, експортувати, імпортувати або пропонувати для передачі або оренди (включаючи демонстрацію з метою передачі або оренди) об'єкт, який захищається патентом на корисну модель. За патентним законодавством Китаю

---

⁸⁴ Germany Utility Model Law (as amended September 2, 1994) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.jpo.go.jp/e/system/laws/gaikoku/document/index/germany-e_jitsu.pdf

⁸⁵ Романюк Т.В. Правова охорона корисних моделей у деяких країнах Європи: досвід для України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/Chkup_2014_4_51.pdf

⁸⁶ Czym jest wynalazek i wzór użytkowy? Mode of access: <https://uprp.gov.pl/pl/przedmioty-ochrony/wynalazki-i-wzory-uzytkowe/wynalazki-i-wzory-uzytkowe-informacje-podstawowe#>

⁸⁷ Ярошевська Т. В. Проблеми охорони прав промислової власності в Україні : моногр. / Т. В. Ярошевська. – Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. – 372 с. – С. 174.

після видачі патенту на корисну модель, жодна інша юридична чи фізична особа не має права у виробничих чи комерційних цілях виробляти, використовувати, пропонувати продавати, продавати чи імпортувати запатентований як корисна модель продукт. Нарешті, в Південній Кореї власник права на корисну модель має виключне право на комерційне та промислове використання зареєстрованої корисної моделі⁸⁸.

Що стосується вітчизняного правового регулювання в даній частині, слід передусім зазначити, що відповідно до статті 464 ЦК України майновими правами інтелектуальної власності на корисну модель є: право на використання корисної моделі; виключне право дозволяти використання корисної моделі (видавати ліцензії); виключне право перешкоджати неправомірному використанню корисної моделі, в тому числі забороняти таке використання; інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом⁸⁹. Тобто, фактично обсяг майнових прав інтелектуальної власності на корисну модель відповідно до ЦК України не відрізняються від передбаченого загальною нормою статті 424 ЦК обсягу майнових прав інтелектуальної власності загалом.

Законом України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» зазначений перелік конкретизується та розширюється. Так, серед іншого, статтею 28 Закону передбачені наступні, спеціальні відносно норм ЦК, норми щодо майнових прав на корисні моделі (а також щодо обмежень здійснення таких прав):

1. Право володільця патенту використовувати корисну модель на свій розсуд, якщо таке використання не порушує прав інших володільців патенту. При цьому використанням корисної моделі є виготовлення продукту із застосуванням запатентованої корисної моделі, застосування такого продукту, пропонування для продажу, в тому числі через Інтернет, продаж, імпорт

---

⁸⁸ JP-CN-KR Comparative Table of the Utility Model Protection. (approved in the 12th trilateral policy dialogue meeting among JPO-SIPO-KIPO). Mode of access: https://english.cnipa.gov.cn/art/2013/7/17/art_1373_80561.html

⁸⁹ Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № № 40-44, ст.356

(ввезення) та інше введення його в цивільний оборот або зберігання такого продукту в зазначених цілях⁹⁰.

Варто зазначити, що законодавство окремих європейських країн визначає використання корисної моделі більш лаконічно, проте з більшою прив'язкою до конкурентних господарських відносин. Так, наприклад, відповідно до статті 45 Патентного закону Іспанії володільцю прав гарантується право монопольного використання об'єкта патентного права в промисловості, а також право вводити даний об'єкт в торгівлю. Згідно зі статтею 1 Патентного закону Італії виключне право володільця охоронного документа – це право самому використовувати об'єкт патентного права та отримувати вигоду від такого використання⁹¹.

2. Виключне право дозволяти використання корисної моделі, яке відповідно до Закону може здійснюватись двома основними способами: по-перше, шляхом передачі виключних майнових прав інтелектуальної власності на корисну модель на підставі договору, по-друге, шляхом видачі дозволу (ліцензії) на використання корисної моделі на підставі ліцензійного договору⁹². Принципова різниця полягає в тому, що в першому випадку майнові права на корисну модель первісним володільцем відчужуються на користь іншої особи, яка стає його правонаступником, а в другому надається лише дозвіл на використання корисної моделі в певній обмеженій сфері та на обмежений строк, проте первісний володільць прав інтелектуальної власності на корисну модель зберігає відповідні права. Крім того, окремим проявом права володільця патенту надати дозвіл на використання корисної моделі є передбачене частиною дев'ятою статті 28 Закону право подати до НОІВ заяву про готовність надання будь-якій особі дозволу на використання запатентованої корисної моделі⁹³ (тобто, фактично видати невиключну ліцензію необмеженому колу осіб, які виявлять до неї інтерес).

---

⁹⁰ Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15.12.1993 № 3687-ХІІ // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 7, ст. 32.

⁹¹ Ярошевська Т. В. Проблеми охорони прав промислової власності в Україні : моногр. / Т. В. Ярошевська. – Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. – 372 с. – С. 108.

⁹² Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15.12.1993 № 3687-ХІІ // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 7, ст. 32.

⁹³ Там само.

3. Виключне право перешкоджати неправомірному використанню корисної моделі, в тому числі забороняти таке використання, яке надає суб'єкту майнових прав можливість усувати інших осіб від неправомірного використання відповідного об'єкта права промислової власності – проте не стосується передбачених Законом випадків правомірного використання корисної моделі без дозволу власника патенту⁹⁴. Тісно пов'язаним з цим правом є інше передбачене статтею 28 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» – право використовувати попереджувальне маркування із зазначенням номера патенту на продукті чи на упаковці продукту, виготовленого із застосуванням запатентованої корисної моделі⁹⁵ - оскільки попереджувальне маркування, власне, слугує саме меті превенції несвідомого порушення прав власника патенту третіми особами.

Що стосується випадків правомірного використання корисної моделі без дозволу володільця патенту, то передусім таким випадком є право попереднього користувача, зміст якого полягає у збереженні за особою, яка використовувала тотожне рішення (або зробила необхідні для цього приготування) до дати пріоритету об'єкта промислової власності, можливості його подальшого використання без розширення об'єму такого використання⁹⁶.

Загальне положення про право попереднього користування міститься у статті 4 Паризької конвенції, відповідно до якої права на об'єкт промислової власності, набуті третіми особами до дати першої заявки, мають зберігатись за такими особами – проте конкретне врегулювання питань щодо прав попереднього користування віднесене Конвенцією до внутрішнього законодавства держав-учасниць⁹⁷. У свою чергу, відповідно до частини першої статті 31 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» право попереднього користувача означає право будь-якої особи, яка до дати

---

⁹⁴ Ярошевська Т. В. Проблеми охорони прав промислової власності в Україні : моногр. / Т. В. Ярошевська. – Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. – 372 с. – С. 114.

⁹⁵ Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15.12.1993 № 3687-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 7, ст. 32.

⁹⁶ Ярошевська Т.В. Згадана праця. – С. 109.

⁹⁷ Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123#Text

подання до НОІВ заявки або, якщо заявлено пріоритет, до дати її пріоритету в інтересах своєї діяльності добросовісно використала в Україні технологічне (технічне) вирішення, тотожне заявленій корисній моделі, чи здійснила значну і серйозну підготовку для такого використання, безоплатно продовжувати таке використання⁹⁸.

Крім того, за загальним правилом не визнається порушенням прав на корисну модель використання її без комерційної мети, зокрема, з науковою метою, а також для досліджень, що проводяться з метою підготовки та подання інформації для реєстрації лікарського засобу; використання в конструкції чи при експлуатації транспортного засобу іноземної держави, за умови, що корисна модель використовується виключно для потреб зазначеного засобу тощо⁹⁹.

Слід зазначити з цього приводу, що подібні обмеження з права перешкоджати неправомірному використанню корисної моделі є звичайною практикою і для більшості зарубіжних країн. Так, наприклад, такий із згаданих вище правомірних видів використання корисної моделі, як використання в конструкції чи при експлуатації транспортного засобу іноземної держави, впливає з спеціально присвяченій цьому питанню статті 5 ter Паризької конвенції¹⁰⁰, а отже, міститься в патентному законодавстві всіх держав-учасниць даної Конвенції. Крім того, для прикладу, законодавство Польщі згадує про такі випадки правомірного використання корисної моделі, як, зокрема, використання її в державних цілях у необхідному обсязі, якщо це необхідно для запобігання стану загрози важливим інтересам держави або усунення такого стану, зокрема у сфері безпеки та громадського порядку; використання корисної моделі в дослідницьких і експериментальних цілях; використання корисної моделі для отримання реєстрації або дозволу, який є умовою допуску лікарських засобів до продажу, а також для виготовлення

---

⁹⁸ Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15.12.1993 № 3687-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 7, ст. 32.

⁹⁹ Там само.

¹⁰⁰ Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123#Text

лікарського засобу в аптеці за індивідуальним рецептом лікаря тощо¹⁰¹ (останній з перерахованих випадків, до речі, цілком міг би бути імплементований і Україною з огляду на його важливість для системи охорони здоров'я).

4. Серед майнових прав інтелектуальної власності на корисну модель, не передбачених ЦК України, проте передбачених спеціальним законом, можна також виокремити право на одержання у відповідних випадках винагороди (компенсації) за використання корисної моделі. Зокрема, право на одержання винагороди має володільць патенту у разі ухвалення судом рішення про надання дозволу зацікавленій особі на використання об'єкта, якщо винахід, корисна модель, промисловий зразок не використовується або недостатньо використовується в Україні протягом трьох років (ч. 1 ст. 30 Закону). Також компенсація володільцю охоронного документа виплачується у разі використання об'єкта права за надзвичайних обставин (катастрофа, стихійне лихо, епідемія тощо) (ч. 2 ст. 31 Закону)¹⁰².

Варто також звернути увагу на обмеження майнових прав інтелектуальної власності на секретну корисну модель, які пов'язані з режимом обігу інформації, віднесеної до державної таємниці. Так, відповідно до статті 28 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» виключні майнові права інтелектуальної власності володільця патенту на секретну корисну модель обмежуються Законом України "Про державну таємницю" і відповідними рішеннями Державного експерта. Серед іншого, тільки за погодженням із Державним експертом може здійснюватись використання такої корисної моделі самим володільцем патенту, а також укладатись договір про відчуження прав на неї третій особі¹⁰³.

Окремим випадком обмеження майнових прав на корисну модель є передбачена як внутрішніми законодавствами країн, так і міжнародними

---

¹⁰¹ Czym jest wynalazek i wzór użytkowy? Mode of access: <https://uprp.gov.pl/pl/przedmioty-ochrony/wynalazki-i-wzory-uzytkowe/wynalazki-i-wzory-uzytkowe-informacje-podstawowe#>

¹⁰² Ярошевська Т. В. Проблеми охорони прав промислової власності в Україні : моногр. / Т. В. Ярошевська. – Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. – 372 с. – С. 116.

¹⁰³ Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15.12.1993 № 3687-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 7, ст. 32.

договорами (зокрема, Угодою ТРІПС, нехай в ній прямо і не зазначається про корисну модель як окремий об'єкт права промислової власності – проте вона стосується рівною мірою винаходів і корисних моделей, а також Паризькою конвенцією) можливість видачі примусових ліцензій у випадку, коли корисна модель не використовується (або недостатньо використовується) її власником протягом певного періоду.

Так, відповідно до статті 5 Паризької конвенції кожна країна Союзу має право вжити законодавчих заходів, що передбачають видачу примусових ліцензій, для запобігання зловживанням, що можуть виникнути внаслідок здійснення виключного права, що надається патентом; при цьому цей захід не може вживатись до закінчення чотирирічного строку від дати подання заявки на патент чи трьох років від дати видачі патенту, а також у разі, якщо патентовласник доведе, що його бездіяльність була зумовлена важливими причинами¹⁰⁴.

Обмеження на застосування примусової ліцензії містяться і в Угоді ТРІПС – відповідно до статті 31 Угоди, надання примусової ліцензії на використання запатентованої корисної моделі може бути дозволено урядом країни, в якій патент зареєстровано, якщо зацікавлений в ньому користувач попередньо намагався, але не досяг успіху в своїх спробах отримати ліцензію від власника патенту на прийнятних комерційних умовах (виняток з цього правила – необхідність корисної моделі для потреб держави або суспільного некомерційного використання)¹⁰⁵.

Механізм примусового ліцензування корисної моделі передбачений законодавством більшості держав, які надають їй правову охорону, і дозволяє запобігти можливості зловживання "блокуючою" функцією патенту на корисну модель. Проте звертаються до нього держави досить рідко. До прикладу, в Німеччині, якій правова охорона корисних моделей відома найдовше з-поміж

---

¹⁰⁴ Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123#Text

¹⁰⁵ Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності від 15.04.1994. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018#Text

європейських країн, з 1950-х років і дотепер не було видано жодної примусової ліцензії¹⁰⁶.

Закріплено відповідний механізм і в Законі України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», а саме в частині першій статті 30 Закону, якою передбачено, що у разі, якщо корисна модель не використовується або недостатньо використовується в Україні протягом трьох років починаючи від дати, наступної за датою її державної реєстрації, або від дати, коли використання корисної моделі було припинено, будь-яка особа, яка має бажання і виявляє готовність використовувати корисну модель, у разі відмови володільця прав від укладання ліцензійного договору може звернутися до суду із заявою про надання їй дозволу на використання корисної моделі. В такому разі, якщо володільць патенту не доведе, що факт невикористання корисної моделі зумовлений поважними причинами, суд виносить рішення про надання невиключної ліцензії заінтересованій особі на використання корисної моделі з визначенням обсягу його використання, строку дії дозволу, розміру та порядку виплати винагороди володільцю патенту¹⁰⁷. Таким чином, як бачимо, в чинній редакції (на відміну від редакції до 2020 року, яка не передбачала обов'язкового попереднього звернення заінтересованої особи до володільця патенту) положення статті 30 Закону відповідають як вимогам Паризької угоди, так і Угоди ТРІПС, а також світовій практиці. Варто також зауважити, що, як і ряд інших розглянутих в цьому підрозділі положень Закону, положення щодо примусової ліцензії не стосуються секретних корисних моделей.

Отже, державна реєстрація корисної моделі породжує як особисті немайнові, так і виключні майнові права на таку корисну модель - причому не завжди у одного і того ж суб'єкта, оскільки особисті немайнові права є невідчужуваними і належать лише творцю, тоді як майнові можуть набуватися іншими особами. Щодо особистих майнових прав на корисну модель, слід звернути увагу на обмеженість реалізації права на авторство для секретних

---

¹⁰⁶ Работягова Л.І. Патент на корисну модель: забезпечення балансу прав. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ndiiv.org.ua/Files2/2006_5/4.pdf

¹⁰⁷ Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15.12.1993 № 3687-ХІІ // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 7, ст. 32.

корисних моделей, що є деякою мірою дискримінаційним по відношенню до їх творців. Що ж стосується виключних майнових прав на корисну модель, варто відмітити, що законодавство України наразі більшою мірою відповідає як вимогам міжнародних договорів (Паризької конвенції, Угоди ТРІПС), так і практиці європейських держав, як в частині обсягу таких прав, так і в частині їх обмежень – зокрема, підстав та порядку видачі примусових ліцензій.

2.3. Строк чинності й дострокове припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на корисну модель. Визнання прав інтелектуальної власності на корисну модель недійсними

Як зазначалось нами в межах попереднього підрозділу дослідження, обсяг та зміст прав інтелектуальної власності на корисну модель в більшості країн є аналогічним передбаченому для винаходів. Так само одностайно держави, яким відомий інститут правової охорони корисної моделі, підходять і до встановлення строку такої правової охорони – але вже навпаки, встановлюючи менш тривалий строк, ніж для винаходів. Як зазначає з цього приводу Дж. Р. Ладас, одним із способів своєрідної компенсації відсутності кваліфікаційної експертизи при видачі патенту на корисну модель, є визнання того факту, що правова охорона корисній моделі не повинна надаватися на той самий термін, що й для патентів, і тому охорона корисної моделі, як правило, надається на коротший період, ніж для патенту¹⁰⁸.

І дійсно, якщо проаналізувати законодавство різних країн в частині строків правової охорони корисної моделі, можна прослідкувати, що такий строк в залежності від конкретної країни може становити від 6 до 15 років, і завжди є менш тривалим, ніж строк правової охорони, який надається в тій самій країні для винаходів¹⁰⁹. При цьому країн, які надають правову охорону корисній моделі на строк, більший ніж 10 років, насправді досить небагато – до них відносяться лише декілька держав Південної та Центральної Америки (наприклад, Бразилія, Гондурас (15 років) та Коста-Рика (12 років)¹¹⁰. Більшість же держав, в яких охороняється корисна модель – зокрема, всі європейські – надають правову охорону корисній моделі на строк від 6 до 10 років¹¹¹.

---

¹⁰⁸ John Richards Ladas & Parry LLP. Utility model protection throughout the world. Mode of access: https://ipo.org/wp-content/uploads/2013/03/Utility_Model_protection.pdf

¹⁰⁹ Topics from A to Z on Patents. Utility models. Mode of access: https://www.wipo.int/patents/en/topics/utility_models.html

¹¹⁰ Utility model. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/Utility_model

¹¹¹ European IP Helpdesk - Guide to IP in Europe. Mode of access: https://intellectual-property-helpdesk.ec.europa.eu/document/download/a65b2a26-d0b1-47f7-a995-5e1f013256aa_en?filename=EU-IPR-Guide-IP-in-Europe-EN_1.pdf

Так, наприклад, у Франція свідоцтво про корисність видається строком на 6 років. Так само протягом 6 років охороняються права на корисну модель в Нідерландах, а за межами Європи – у В'єтнамі; на 7 років надається правова охорона корисним моделям в Греції, Кувейті та на Філіппінах, а також у більшості африканських держав, протягом 8 – в Грузії, Казахстані, а також в Австралії¹¹².

При цьому найбільш розповсюдженим у світовій практиці є саме десятирічний строк правової охорони корисної моделі. Так, десять років від дати подання заявки становить строк дії патенту на корисну модель в Італії та свідоцтва на корисну модель в Іспанії¹¹³, на той самий строк надається правова охорона корисної моделі і в Польщі¹¹⁴. Так само десятирічний строк, але від дати реєстрації права на корисну модель) правової охорони корисної моделі встановлюється патентним законодавством Німеччини¹¹⁵.

За межами Європи у найбільш розвинених економіках десятирічний строк правової охорони корисної моделі також є найбільш загальноприйнятим – так, зокрема, такий самий строк встановлює патентне законодавство Японії, Китаю та Південної Кореї, проте в зазначених державах такий строк обраховується не від дати реєстрації права на корисну модель, як в Німеччині, а від дати подання заявки – як в більшості інших європейських держав¹¹⁶ - включаючи, власне, й Україну.

Так, відповідно до частини четвертої статті 465 ЦК України, строк чинності виключних майнових прав інтелектуальної власності на корисну модель спливає через десять років від дати подання заявки на корисну модель в установленому законом порядку¹¹⁷. При цьому, відповідно до частин четвертої статті 6 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі»

---

¹¹² Utility model. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/Utility_model

¹¹³ Ярошевська Т. В. Проблеми охорони прав промислової власності в Україні : моногр. / Т. В. Ярошевська. – Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. – 372 с. – С. 193.

¹¹⁴ Czym jest wynalazek i wzór użytkowy? Mode of access: <https://uprp.gov.pl/pl/przedmioty-ochrony/wynalazki-i-wzory-uzytkowe/wynalazki-i-wzory-uzytkowe-informacje-podstawowe#>

¹¹⁵ Gebrauchsmuster. Mode of access: <https://en.wikipedia.org/wiki/Gebrauchsmuster>

¹¹⁶ JP-CN-KR Comparative Table of the Utility Model Protection. (approved in the 12th trilateral policy dialogue meeting among JPO-SIPO-KIPO). Mode of access: https://english.cnipa.gov.cn/art/2013/7/17/art_1373_80561.html

¹¹⁷ Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № № 40-44, ст.356

строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на секретну корисну модель дорівнює строку засекречування корисної моделі, але в будь-якому разі не може бути довшим за десять років¹¹⁸. Таким чином, вітчизняним законодавцем в частині строків правової охорони корисної моделі на сьогодні обрано шлях відповідності найбільш поширеній світовій практиці, що є цілком логічним.

Водночас, визначення законом десятирічного строку правової охорони корисної моделі ще не означає, що така корисна модель обов'язково підлягатиме правовій охороні протягом всього зазначеного терміну, оскільки законодавство кожної з країн встановлює певні підстави для дострокового припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на корисну модель. Ці підстави є схожими, проте мають певні, досить незначні, відмінності в залежності від конкретної країни.

Зокрема, в Італії дія патенту припиняється достроково у випадку визнання патенту недійсним або у разі, якщо володілець патенту відмовився від нього чи вчасно не вніс мито за підтримання чинності патенту. Також патент на корисну модель анулюється, якщо корисна модель не використовується протягом двох років із дати видачі першої примусової ліцензії або якщо використання патенту на корисну модель не відповідає потребам країни¹¹⁹. Законодавство Іспанії встановлює схожі підстави дострокового припинення свідоцтва на корисну модель, проте серед відмінностей можна зазначити, що для анулювання свідоцтва в Іспанії достатнім є доведення факту невикористання корисної моделі протягом року¹²⁰, а не двох, як в Італії.

Що стосується України, то, відповідно до статті 32 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» підставами для дострокового припинення державної реєстрації корисної моделі – а отже, і майнових прав інтелектуальної власності на неї – є відмова самого заявника від прав, що

---

¹¹⁸ Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15.12.1993 № 3687-ХІІ // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 7, ст. 32.

¹¹⁹ Ярошевська Т. В. Проблеми охорони прав промислової власності в Україні : моногр. / Т. В. Ярошевська. – Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. – 372 с. – С. 192.

¹²⁰ Fiorini A. The Codification of Private Law in Europe: Could the Community Learn from the Experience of Mixed Jurisdiction. *Electronic Journal of Comparative Law*, vol. 12.1, retrieved from <http://www.ejcl.org>

впливають з державної реєстрації корисної моделі (яка, однак, не допускається без попередження особи, якій надано право на використання винаходу за ліцензійним договором, зареєстрованим в НОІВ, а також у разі накладення арешту на майно), а також несплата у встановлений строк річного збору за підтримання чинності майнових прав інтелектуальної власності на корисну модель (при цьому збір за підтримку чинності майнових прав інтелектуальної власності на секретну корисну модель не сплачується). При цьому чинність патенту на корисну модель, припинено з підстави несплати у встановлений строк річного збору за підтримання його чинності, може бути поновлена, якщо такий збір буде сплачений протягом 12 місяців після закінчення встановленого строку – але у цьому випадку розмір річного збору збільшується на 50 відсотків¹²¹.

Як бачимо, визнання прав на корисну модель недійсними серед підстав для дострокового припинення державної реєстрації корисної моделі Законом прямо не згадується – що є логічним, з огляду на те, що дострокове припинення прав і визнання таких прав недійсними мають різні правові наслідки. Так, у разі припинення чинності виключних майнових прав інтелектуальної власності на корисну модель, така корисна модель може вільно та безоплатно використовуватися будь-якою особою¹²² – проте лише з дня публікації відомостей про дострокову відмову або з першого дня року, за який не сплачено збір¹²³. Водночас, права на корисну модель, визнані недійсними повністю або частково в судовому порядку, вважаються такими, що не набрали чинності, від дати публікації відомостей про державну реєстрацію корисної моделі (стаття 33 Закону)¹²⁴.

Іншими словами, різниця між правовими наслідками дострокового припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на корисну

---

¹²¹ Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15.12.1993 № 3687-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 7, ст. 32.

¹²² Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № № 40-44, ст.356

¹²³ Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15.12.1993 № 3687-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 7, ст. 32.

¹²⁴ Там само.

модель та визнанням таких прав недійсними є по суті тотожною різниці між розірванням правочину та визнанням його недійсним – хоч рішення суб'єкта владних повноважень і не є правочином в розумінні цивільного законодавства.

На питанні визнання прав на корисну модель недійсними слід зупинитись окремо. Окрім загального, судового порядку розгляду подібних спорів, у багатьох країнах патентні відомства забезпечують також адміністративні процедури, які дозволяють третім особам вимагати скасування реєстрації корисної моделі, на підставі того, що заявлений винахід не є новим або не має необхідного винахідницького рівня. За такий запит зазвичай стягується плата, а отриманий за його результатом висновок патентного відомства може стати підставою для суду, щоб визнати недійсною або анулювати корисну модель¹²⁵.

Так, зокрема, в Німеччині запит на скасування реєстрації корисної моделі може подати до Бюро патентів і торгових марок Німеччини (DPMA) будь-яка особа, незалежно від наявності в неї правових інтересів на таку корисну модель. За запит стягується плата (300 євро) і він має бути поданий у письмовій формі разом із поясненням причин. Рішення щодо таких запитів приймає комітет, що складається з фахівця з права та двох патентних експертів відповідної технічної галузі, таке рішення може бути оскаржене в подальшому шляхом подання апеляцій до Федерального патентного суду¹²⁶.

Дещо іншим за своїми правовими наслідками, ніж звернення до патентного відомства з заявою про визнання прав на корисну модель недійсними, є звернення з клопотанням про проведення так званого «інформаційного пошуку», або ж про надання висновку про відповідність корисної моделі критеріям охороноздатності. Так, подібна правова конструкція притаманна законодавству окремих європейських країн – Німеччини, Данії, Чехії тощо – в яких будь-яка особа має можливість подати клопотання про проведення інформаційного пошуку за заявкою на корисну модель для

---

¹²⁵ Topics from A to Z on Patents. Utility models. Mode of access: https://www.wipo.int/patents/en/topics/utility_models.html

¹²⁶ Utility Models. An information brochure on utility model protection. Mode of access: https://www.dpma.de/docs/english/broschueren_eng/bro_utilitymodels_en.pdf

визначення її придатності для набуття прав протягом всього строку дії патенту на корисну модель. Звіт, отриманий за результатом такого пошуку, не матиме правового значення сам по собі, однак він може відігравати важливу роль у випадку виникнення в подальшому спору про визнання патенту на корисну модель недійсним¹²⁷.

Відомий такий інститут і патентному законодавству азійських країн, втім, щодо кола осіб, які можуть звертатись з клопотанням про інформаційний пошук, в різних країнах є відмінності. Так, якщо в Японії, як і в європейських державах, це може бути будь-яка особа, то, приміром, в Китаї коло таких осіб обмежено самим володільцем патенту, а також іншими заінтересованими особами –наприклад, ліцензіатами чи іншими особами, які згідно з законодавством мають право звертатись з приводу такої корисної моделі до суду¹²⁸.

Що стосується України, в чинному Законі України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» відображені всі перераховані вище варіанти, що мають стосунок до визнання прав на корисну модель недійсним: і звернення до суду, і звернення до патентного відомства, і проведення інформаційного пошуку. Так, відповідно до статті 33 Закону, права на корисну модель можуть бути визнані в судовому порядку недійсними повністю або частково у разі: невідповідності запатентованої корисної моделі умовам патентоздатності, наявності у формулі корисної моделі ознак, яких не було у поданій заявці, державної реєстрації корисної моделі внаслідок подання заявки з порушенням прав інших осіб тощо.

В свою чергу, право на корисну модель може також бути визнане недійсним Апеляційною палатою НОІВ – проте лише з однієї з зазначених вище підстав, а саме з підстави невідповідності запатентованої корисної моделі умовам патентоздатності; крім того, рішення Апеляційної палати може бути

---

¹²⁷ Работягова Л.І. Патент на корисну модель: забезпечення балансу прав. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ndiiv.org.ua/Files2/2006_5/4.pdf

¹²⁸ JP-CN-KR Comparative Table of the Utility Model Protection. (approved in the 12th trilateral policy dialogue meeting among JPO-SIPO-KIPO). Mode of access: https://english.cnipa.gov.cn/art/2013/7/17/art_1373_80561.html

оскаржене до суду (стаття 33-1 Закону)¹²⁹. Отже, як бачимо, пріоритетною формою оскарження прав на корисну модель в українській практиці все ж є судова – адже судом розглядаються спори про визнання прав на корисну модель недійсною з більш широкого кола підстав, і навіть в разі звернення до Апеляційної палати НОІВ і прийняття нею відповідного рішення, у сторони, яка програла спір, залишається опція оскарження в судовому порядку.

Крім того, відповідно до статті 33-2 Закону, будь-яка особа може подати до НОІВ мотивоване клопотання про проведення експертизи корисної моделі на відповідність умовам патентоздатності, сплативши відповідний збір; за результатами розгляду такого клопотання НОІВ готує висновок щодо відповідності корисної моделі умовам, який надсилається патентоздатності надсилається особі, яка подала клопотання, та володільцю патенту¹³⁰. Проте зазначений висновок сам по собі не породжує жодних правових наслідків, а може лише бути використаний в подальшому в ході розгляду спору судом чи Апеляційною палатою НОІВ.

Таким чином, що стосується світової практики щодо строків правової охорони корисної моделі, загальним є підхід щодо надання корисним моделям менш тривалої правової охорони, ніж винаходам. Конкретні строки такої правової охорони в різних державах відрізняються в діапазоні від 6 до 15 років, проте найбільш широко розповсюдженим є строк у 10 років від дня подання заявки на корисну модель, який притаманний в тому числі і для України. Водночас, так само загальноприйнятим є і закріплення в законодавствах різних держав вичерпного кола підстав для дострокового припинення прав на корисну модель (здебільшого пов'язаних з волевиявленням самого володільця прав, а також з несплатою передбачених законодавством зборів) та для визнання таких прав недійсними (передусім – через оспорювання третьою особою відповідності корисної моделі умовам охороноздатності) як у судовому порядку, так і самим патентним відомством. В Україні наразі також

---

¹²⁹ Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15.12.1993 № 3687-ХІІ // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 7, ст. 32.

¹³⁰ Там само.

передбачено можливість звертатись з заявою про визнання прав на корисну модель недійсними як у судовому порядку, так і в Апеляційну палату НОІВ – проте судова форма звернення все ж є пріоритетною, оскільки у випадку звернення до Апеляційної палати НОІВ забезпечується право на подальше оскарження рішення до суду.

2.4. Проблеми охорони і захисту прав інтелектуальної власності на корисну модель в Україні та шляхи їх вирішення з урахуванням зарубіжного досвіду

Будь-яке цивільне право, і права інтелектуальної власності на корисну модель не є винятком, може бути повноцінно реалізоване лише у випадку забезпечення його правом на захист. Тож наостанок в межах даного дослідження слід приділити деяку увагу проблемним аспектам захисту прав інтелектуальної власності на корисну модель в Україні та можливим шляхам їх вирішення з урахуванням світової практики. При цьому варто зазначити, що відповідно до частини першої статті 35 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» захист прав на корисну модель здійснюється у судовому та іншому встановленому законом порядку¹³¹. Втім, з огляду на те, що, як вже зазначалось вище, саме судова форма захисту прав на корисну модель фактично є домінуючою, оскільки будь-яке рішення іншого органу – наприклад, НОІВ – зрештою може бути оскаржено до суду, в рамках даного підрозділу ми сконцентруємось передусім на питаннях судового захисту таких прав.

З цього приводу передусім варто зазначити, що Угодою про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС) передбачено, що «процедури, які стосуються захисту прав інтелектуальної власності, не повинні бути безпідставно ускладнені та вартість їх здійснення не повинна бути високою або супроводжуватися значними матеріальними затратами, містити безпідставні часові обмеження або невиправдані затримки¹³².

При цьому Угода ТРИПС не вимагає прийняття яких-небудь спеціальних механізмів або створення спеціалізованої судової системи захисту прав інтелектуальної власності. Правова охорона та правозастосування в сфері інтелектуальної власності повинні бути прозорими та справедливими, а також

---

¹³¹ Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15.12.1993 № 3687-ХІІ // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 7, ст. 32.

¹³² Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності від 15.04.1994. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018#Text

відповідати процедурним положенням Угоди ТРІПС. Однак форма їх реалізації може бути такою, що підходить для тієї чи іншої країни. Більш того, захист прав інтелектуальної власності в ході розгляду цивільних справ може здійснюватися у судах як в рамках цивільного процесу, так і в адміністративних судах (трибуналах); як в судах загальної юрисдикції, органах правосуддя, так і в спеціалізованих судах чи органах правосуддя, які займаються виключно питаннями захисту прав інтелектуальної власності¹³³.

Однак варто зауважити, що патентні суди, або суди з питань інтелектуальної власності, як окрема ланка судової системи держави створені та діють в багатьох країнах Європейського Союзу, в яких ефективність системи спеціалізованих патентних судів випробовувалась протягом тривалого часу. Наприклад, патентний суд, який складається із юристів та фахівців різних галузей знань, діє в Австрії. До його компетенції віднесено вирішення спорів, що виникають в сфері промислової власності, зокрема про визнання патентів недійсними. У Великій Британії функціонує дворівнева система патентних судів: нижчий рівень цієї системи представлений Патентним судом графства, в якому суддею одноосібно розглядаються менш складні судові справи, верхній – Патентним судом, що входить до складу Високого суду, в якому колегіально розглядаються більш серйозні позови.

Також протягом тривалого часу успішно функціонує Федеральний патентний суд Німеччини. До його функцій належать заслуховування апеляцій на рішення, ухвалені німецьким відомством по патентам та торговим знакам щодо реєстрації або відмови в реєстрації патентів або товарних знаків, а також розгляд позовів, пов'язаних з функціонуванням патентів. Водночас справи щодо порушення прав промислової власності підвідомчі загальним цивільним (земельним) судам¹³⁴.

---

¹³³ Доріс Лонг, Патриція Рей, Жаров В.О., Шевелева Т.М., Василенко І.Е., Дроб'язко В.С. Захист прав інтелектуальної власності: норми міжнародного і національного законодавства та їх правозастосування. Практичний посібник. – К.: «К.І.С.», 2007.– 448 с.

¹³⁴ Андрощук Г. Спеціалізовані суди з питань інтелектуальної власності як стимул економічного розвитку // Інтелектуальна власність. – 2008. – № 1. – С. 53–61. – С. 55.

Крім того, можна виділити певні варіанти практичної реалізації спеціалізації судів в сфері інтелектуальної власності, що впроваджені наразі в світовій практиці, а саме: наявність спеціалізованих судів, які розглядають спори виключно у сфері інтелектуальної власності (Велика Британія, Туреччина, Таїланд); у складі судів загальної юрисдикції діють спеціалізовані відділення з розгляду справ про інтелектуальну власність або судді зі спеціальною підготовкою (Австралія, Австрія, Китай); функціонують апеляційні суди, що мають виключну юрисдикцію, але розглядають й інші спори (Франція, Індія, США та ін.); наявність спеціальних відділів у нижчих і вищих судах, що розглядають господарські спори щодо прав інтелектуальної власності (Іспанія, Швейцарія); наявність спеціальних трибуналів, що слухають ці справи (Корея, Нова Зеландія, Сінгапур)¹³⁵.

Що стосується України, то ще у червні 2016 року, з прийняттям відповідних змін до Конституції України та нового Закону України «Про судоустрій і статус суддів», фактично було розпочато процес створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності. Так, частиною третьою статті 17 зазначеного Закону було закріплено, що для розгляду окремих категорій справ відповідно до цього Закону в системі судоустрою діють вищі спеціалізовані суди. В свою чергу, частинами першою та другою статті 31 Закону визначається, що у системі судоустрою діють вищі спеціалізовані суди як суди першої та апеляційної інстанції з розгляду окремих категорій справ, одним з яких і є Вищий суд з питань інтелектуальної власності¹³⁶.

29.09.2017 року Президентом України було підписано Указ «Про утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності» № 299, яким було постановлено утворити Вищий суд з питань інтелектуальної власності з місцезнаходженням у місті Києві¹³⁷. У свою чергу, наступного дня, 30 вересня

---

¹³⁵ Бочарова Н. Специализированные суды по вопросам интеллектуальной собственности: аргументы «PRO» и «CONTRA» в современных международных дискуссиях // Теорія і практика інтелектуальної власності. 2007. № 6. - С. 19–34.

¹³⁶ Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016р. № 1402-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 31. – Ст. 545.

¹³⁷ Про утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності: Указ Президента України від 29 вересня 2017 р. // Офіційний вісник України від 13.10.2017. – № 80. – С. 11. – Ст. 2438.

2017 р., Вища кваліфікаційна комісія суддів України оголосила конкурс на зайняття у Вищому суді з питань інтелектуальної власності (ВСПІВ) 21 вакантної посади та затвердила Умови проведення конкурсу на зайняття вакантних посад суддів¹³⁸.

І нарешті, 15.12.2017 року відбувається вступ в силу нових редакцій процесуальних кодексів, у тому числі – Господарського процесуального кодексу України, частиною четвертою статті 3 якого визначається, що Вищий суд з питань інтелектуальної власності розглядає справи, віднесені до його компетенції, в порядку, передбаченому цим Кодексом, а частиною другою статті 20 встановлюється шість категорій справ, які відносяться до юрисдикції ВСПІВ, у тому числі спори з приводу захисту прав інтелектуальної власності на корисну модель, зокрема: справи у спорах щодо прав на корисну модель, в тому числі щодо права попереднього користування; справи у спорах щодо реєстрації, обліку прав інтелектуальної власності, визнання недійсними, продовження дії, дострокового припинення патентів, свідоцтв, інших актів, що посвідчують або на підставі яких виникають такі права, або які порушують такі права чи пов'язані з ними законні інтереси; справи у спорах щодо укладання, зміни, розірвання і виконання договору щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, комерційної концесії; справи у спорах, які виникають із відносин, пов'язаних із захистом від недобросовісної конкуренції, щодо: неправомірного використання позначень або товару іншого виробника; копіювання зовнішнього вигляду виробу; збирання, розголошення та використання комерційної таємниці; оскарження рішень Антимонопольного комітету України із визначених цим пунктом питань¹³⁹.

При цьому досить незвично та спірно виглядає ідея законодавця об'єднати в рамках однієї судової установи як першу, так і апеляційну інстанцію (відповідно до частини першої статті 31 Закону України «Про

---

¹³⁸ Беззуб І. Спеціалізований суд із розгляду справ у сфері інтелектуальної власності: зарубіжний досвід та українські перспективи. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3181:spetsializovaniy-sud-iz-rozglyadu-sprav-u-sferi-intelektualnoji-vlasnosti&catid=8&Itemid=350

¹³⁹ Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 № 1798-ХІІ // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 6, ст.56.

судоустрій і статус суддів»)¹⁴⁰ – адже суто формально в такому випадку Вищий суд з питань інтелектуальної власності сам і переглядатиме свої рішення, і, яким би значним не був ступінь відокремленості його Апеляційної палати від суддів, що здійснюватимуть розгляд справ у першій інстанції, потенційного конфлікту інтересів все одно, на нашу думку, неможливо повністю уникнути. До того ж викликає подив також і той факт, що статтею 33 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» не розмежовуються вимоги до суддів Вищого спеціалізованого суду з питань ІВ, що розглядатимуть справи в першій інстанції, та до суддів Апеляційної палати ВСПВ – фактично, вони є однаковими, що не відповідає ні підвищеному ступеню відповідальності суддів Апеляційної палати, ні підходу законодавця до встановлення підвищених вимог до суддів апеляційних судів порівняно із судьями судів першої інстанції.

Так, в частині професійного стажу вимоги до суддів апеляційних судів є вищими, тоді як для суддів ВСПВ вони не розрізняються незалежно від того, чи буде даний суддя розглядати справи в першій інстанції, чи в апеляційній, і є відповідно до статті 33 Закону наступними: особа відповідає вимогам до кандидатів на посаду судді, визначеним у статті 69 Закону, за результатами кваліфікаційного оцінювання підтвердила здатність здійснювати правосуддя у Вищому суді з питань інтелектуальної власності, а також відповідає одній із таких вимог: має стаж роботи на посаді судді не менше трьох років; має досвід професійної діяльності представника у справах інтелектуальної власності (патентного повіреного) щонайменше п'ять років; має досвід професійної діяльності адвоката щодо здійснення представництва в суді у справах щодо захисту прав інтелектуальної власності щонайменше п'ять років; має сукупний стаж (досвід) роботи (професійної діяльності) відповідно до вищеперерахованих вимог щонайменше п'ять років¹⁴¹.

Стосовно даних кваліфікаційних вимог, то варто зазначити, що вони також справедливо критикуються. Так, зокрема, Б. Малишев звертав увагу на їх

---

¹⁴⁰ Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016р. № 1402-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 31. – Ст. 545.

¹⁴¹ Там само.

дискримінаційність по відношенню до кандидатів не з числа діючих суддів – адже, по-перше, на конкурс до ВСПВ взагалі не мають можливості подавати документи, наприклад, юристи, що практикували у сфері інтелектуальної власності без адвокатського свідоцтва, або судові експерти. По-друге, навіть не всі адвокати можуть брати участь у конкурсі, а лише ті, хто здійснював представництво в суді у справах щодо захисту прав інтелектуальної власності щонайменше п'ять років – хоча в той самий час від чинних суддів, які хочуть взяти участь у конкурсі, закон не вимагає мати докази того, що вони за свою кар'єру розглянули бодай одну справу зі сфери інтелектуальної власності¹⁴².

Такі «поблажливі» вимоги до діючих суддів порівняно з вимогами до адвокатів та патентних повірених дійсно виглядають непослідовними та абсолютно суперечать декларованій цілі оновлення суддівського корпусу. Якщо звернутись до зарубіжного досвіду, то, наприклад у Федеральному патентному суді Німеччини, Федеральному патентному суді Швейцарії тощо частина суддів повинна мати знання в галузі техніки. Очевидно, що наявність таких спеціальних знань сприяє швидшому розгляду справ через відсутність необхідності призначати судові експертизи та, відповідно, зменшенню витрат учасників процесу і навантаження судових експертів. У новоствореному ж ВСПВ єдиними кандидатами, які обов'язково матимуть спеціальну освіту у сфері інтелектуальної власності, будуть лише представники у справах щодо інтелектуальної власності. Адже її наявність є необхідною умовою для набуття статусу патентного повіреного¹⁴³.

Ще однією важливою проблемою, про яку не можна не зазначити, є територіальна віддаленість ВСПВ від значної частини областей України, оскільки передбачається утворення лише одного суду в м. Київ, а не певної системи таких судів з урахуванням адміністративно-територіального поділу України. Одразу варто зауважити, що таке управлінське рішення також

---

¹⁴² Малишев Б.В. Конкурс до Вищого суду з питань інтелектуальної власності: перші висновки. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://site.ua/borys.malyshchuk/14166-konkurs-do-vischogo-sudu-z-pitan--intelektualnoyi-vlasnosti-pershi-visnovki/>

¹⁴³ Кучерук Н. Чи буде здатний ВСІВ забезпечити кваліфікований та оперативний розгляд спорів щодо інтелектуальної власності? // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zib.com.ua/ua/134865-chi_bude_zdatniy_vsiv_zabezpechiti_kvalifikovaniy_rozglyad_s.html

критикується – зокрема, Н. Кучерук справедливо зауважує, що для осіб з віддалених населених пунктів це буде додатковою перешкодою для доступу до правосуддя, в тому числі фінансовою¹⁴⁴ - що, в свою чергу, не відповідатиме і згаданим нами на початку відповідного підрозділу вимогам Угоди ТРІПС.

І хоча Конституційний Суд у мотивувальній частині рішення від 12.07.2011 №9-рп/2011 наголошував, що принцип територіальності забезпечує територіальне розмежування компетенції судів загальної юрисдикції й зумовлений потребою доступності правосуддя на всій території України¹⁴⁵ – проте ініціатори створення ВСПВ проігнорували вказане рішення та не врахували потреби в доступності правосуддя у сфері інтелектуальної власності на всій території України, що автоматично призведе до «здорожчання» правосуддя, яке є недопустимим. І хоча на перший погляд, «територіальну проблему» може вирішити інститут відеоконференції, право на проведення якої передбачено чинним ГПК. Проте, як свідчить практика, у певних випадках суди ігнорують таку можливість та відмовляють в організації відеоконференції, обґрунтовуючи це різними причинами. При цьому підстави для таких зловживань створює сам законодавець, у тому числі шляхом позбавлення учасників процесу права оскарження ухвал про відмову в проведенні відеоконференції¹⁴⁶.

Незважаючи на всі вищеописані недоліки обраного законодавцем механізму реалізації ідеї створення спеціалізованого суду з питань інтелектуальної власності, ми погоджуємось із тими дослідниками, які сприймають саму таку ідею схвально. Так, зокрема, І. Коваль зазначає, що ідея створення окремого судового органу, який має спеціалізуватися на розгляді

---

¹⁴⁴ Кучерук Н. Чи буде здатний ВСІВ забезпечити кваліфікований та оперативний розгляд спорів щодо інтелектуальної власності? // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zib.com.ua/ua/134865-chi_bude_zdatniy_vsiv_zabezpechiti_kvalifikovaniy_rozglyad_s.html

¹⁴⁵ Рішення Конституційного Суду України від 12.07.2011 №9-рп/2011 у справі за конституційними поданнями 54 народних депутатів України та Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України "Про судоустрій і статус судів", Кримінально-процесуального кодексу України, Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України (щодо принципу інстанційності в системі судів загальної юрисдикції). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-11>

¹⁴⁶ Н. Кучерук. Згадана праця.

справ інтелектуальної власності, є цілком своєчасною, і такий крок має підвищити ефективність судочинства в цій сфері завдяки забезпеченню єдності правозастосовної практики, професійного вирішення спорів, прискорення строків розгляду спорів¹⁴⁷.

Так чи інакше, загалом на сьогодні законодавче врегулювання статусу ВСПВ, його структури, компетенції, вимог до суддів та його територіального розташування є в цілому достатнім для початку роботи зазначеного суду, хоч і не позбавлене недоліків. Проте, на жаль, станом на сьогодні конкурс на посади суддів ВСПВ досі не завершено (не в останню чергу через інституційну неспроможність судової гілки влади в цілому, зокрема, Вищої кваліфікаційної комісії суддів), а сам ВСПВ, відповідно, так і не розпочав свою роботу.

В контексті захисту прав інтелектуальної власності на корисну модель, на нашу думку, відсутність спеціалізованого суду є особливо чутливою, оскільки спори з приводу об'єктів промислової власності вимагають значного масиву спеціальних знань. Безумовно, відсутність спеціалізованого суду деякою мірою може бути компенсована судовою експертизою, або ж зверненням до НОІВ за висновком про відповідність корисної моделі умовам патентоздатності – проте цього, на жаль, недостатньо, особливо зважаючи на ступінь завантаженості судів. Тож найкращим шляхом подальшого удосконалення захисту прав інтелектуальної власності на корисну модель є, на нашу думку, якнайшвидше повернення до запуску Вищого спеціалізованого суду з питань інтелектуальної власності, з виправленням при цьому окремих недоліків законодавства щодо кваліфікаційних вимог до суддів даного суду (зокрема, допущення до конкурсу більшої кількості категорій фахівців з питань інтелектуальної власності, і водночас підвищення вимог до діючих суддів, які бажають стати суддями ВСПВ).

---

¹⁴⁷ Коваль І. Щодо правового статусу Вищого суду з питань інтелектуальної власності. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.inprojournal.org/wp-content/uploads/2017/01/Koval-I..pdf>

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи проведені дослідження, нами сформульовано наступні висновки до магістерської роботи:

1. Незважаючи на те, що на практиці корисна модель досить часто сприймається просто як «другорядний» винахід, обґрунтовано, що як у світовій, так і у вітчизняній практиці, корисна модель є окремим об'єктом права промислової власності, який має низку суттєвих відмінностей від винаходу. При цьому, попри несуттєві відмінності у формулюваннях, поняття корисної моделі в більшості держав є досить подібним, і зазвичай формулюється через умови її охороноздатності. З огляду на це, нами пропонується надати їй окреме визначення у Законі України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», доповнивши статтю 1 відповідного Закону положенням наступного змісту: «корисна модель - новий та промислово придатний пристрій або процес у будь-якій сфері технології, до якого не висувається вимога винахідницького рівня».

2. Виявлено, що стосовно умов охороноздатності корисних моделей, зарубіжні країни переважно поділяються на дві основні групи – ті, що висувають до корисних моделей лише вимоги новизни та промислової придатності (до цієї групи належить в тому числі і Україна, а також Польща, Італія, Китай тощо), та ті, що, окрім зазначених двох, також висувають вимогу винахідницького рівня – проте в меншому обсязі, ніж до винаходу, вживаючи терміни «незначний винахідницький рівень», «винахідницький крок» тощо (до цієї групи належать Німеччина, Іспанія, Чехія та деякі інші країни-члени ЄС, такий же підхід було використано і в Директиві ЄС № 599PC0309, схваленій у першому читанні). Водночас, на нашу думку, доповнення вимогою «незначного винахідницького рівня» умов охороноздатності корисної моделі і в Україні, яке пропонується низкою дослідників з огляду на аналогічний європейський досвід, з урахуванням сьогоденного рівня технологічного розвитку України в певних галузях економіки, видається дещо передчасним.

3. З'ясовано, що загальною особливістю набуття прав інтелектуальної власності на корисну модель для переважної більшості країн, включаючи Україну (винятком наразі є лише Південна Корея), є можливість отримання таких прав без проходження кваліфікаційної експертизи, тобто експертизи по суті заявки, що автоматично означає прискорення та здешевлення процедури отримання патенту на корисну модель порівняно з патентом на винахід. Так само загальноприйнятим є надання заявнику можливості перетворювати заявку на корисну модель в заявку на патент і навпаки – водночас, українське законодавство, на відміну від законодавства, наприклад, Японії, не надає такої можливості, якщо охоронний документ вже видано. Нарешті, що стосується вимог до змісту заявки, вітчизняне правове регулювання є цій частині достатньо деталізованим та формалізованим у порівнянні з законодавством більшості європейських держав, і потребує змін радше в напрямку спрощення цих вимог, ніж в напрямку їх посилення – тож слід позитивно відмітити проєкт нових Правил складання, подання та проведення експертизи заявки на винахід і заявки на корисну модель, які суттєво оновлюють застарілі норми чинних Правил і, крім того, дещо зменшують кількість суто формальних вимог до оформлення документів, які подаються в Укрпатент.

4. Виявлено, що державна реєстрація корисної моделі породжує як особисті немайнові, так і виключні майнові права на таку корисну модель - причому не завжди у одного і того ж суб'єкта, оскільки особисті немайнові права є невідчужуваними і належать лише творцю, тоді як майнові можуть набуватись іншими особами. Щодо особистих майнових прав на корисну модель, слід звернути увагу на обмеженість реалізації права на авторство для секретних корисних моделей, що є деякою мірою дискримінаційним по відношенню до їх творців. Що ж стосується виключних майнових прав на корисну модель, варто відмітити, що законодавство України наразі більшою мірою відповідає як вимогам міжнародних договорів (Паризької конвенції, Угоди ТРІПС), так і практиці європейських держав, як в частині обсягу таких

прав, так і в частині їх обмежень – зокрема, підстав та порядку видачі примусових ліцензій.

5. Обґрунтовано, що стосовно світової практики щодо строків правової охорони корисної моделі, загальним є підхід щодо надання корисним моделям менш тривалої правової охорони, ніж винаходам. Конкретні строки такої правової охорони в різних державах відрізняються в діапазоні від 6 до 15 років, проте найбільш широко розповсюдженим є строк у 10 років від дня подання заявки на корисну модель, який притаманний в тому числі і для України. Водночас, так само загальноприйнятим є і закріплення в законодавствах різних держав вичерпного кола підстав для дострокового припинення прав на корисну модель (здебільшого пов'язаних з волевиявленням самого володільця прав, а також з несплатою передбачених законодавством зборів) та для визнання таких прав недійсними (передусім – через оспорювання третьою особою відповідності корисної моделі умовам охороноздатності) як у судовому порядку, так і самим патентним відомством. В Україні наразі також передбачено можливість звертатись з заявою про визнання прав на корисну модель недійсними як у судовому порядку, так і в Апеляційну палату НОІВ – проте судова форма звернення все ж є пріоритетною, оскільки у випадку звернення до Апеляційної палати НОІВ забезпечується право на подальше оскарження рішення до суду.

6. Доведено, що однієї з головних проблем захисту прав інтелектуальної власності на корисну модель в Україні наразі є відсутність діючого спеціалізованого суду з розгляду патентних спорів, які є досить широко розповсюдженими у світовій практиці. Хоча на сьогодні законодавче врегулювання статусу Вищого суду з питань інтелектуальної власності (ВСПІВ) є в цілому достатнім для початку роботи зазначеного суду, на жаль, станом на сьогодні конкурс на посади суддів ВСПІВ досі не завершено (не в останню чергу через інституційну неспроможність судової гілки влади в цілому, зокрема, Вищої кваліфікаційної комісії суддів), а сам ВСПІВ, відповідно, так і не розпочав свою роботу. В контексті захисту прав

інтелектуальної власності на корисну модель, на нашу думку, відсутність спеціалізованого суду є особливо чутливою, оскільки спори з приводу об'єктів промислової власності вимагають значного масиву спеціальних знань. Безумовно, відсутність спеціалізованого суду деякою мірою може бути компенсована судовою експертизою, або ж зверненням до НОІВ за висновком про відповідність корисної моделі умовам патентоздатності – проте цього, на жаль, недостатньо, особливо зважаючи на ступінь завантаженості судів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрощук Г.О. Спеціалізовані суди з питань інтелектуальної власності як стимул економічного розвитку // Інтелектуальна власність. – 2008. – № 1. – С. 53–61.

2. Андрощук Г.О., Работягова Л.І. Інститут корисної моделі у патентному праві ЄС // Інтелектуальна власність, 2001. — № 11. — С.37 — 41.

3. Беззуб І. Спеціалізований суд із розгляду справ у сфері інтелектуальної власності: зарубіжний досвід та українські перспективи. // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3181:spetsializovaniy-sud-iz-rozglyadu-sprav-u-sferi-intelektualnoji-vlasnosti&catid=8&Itemid=350

4. Бочарова Н. В. Законодавче забезпечення права інтелектуальної власності в країнах Європи (порівняльно-правовий аналіз // Порівняльно-правові дослідження. – 2009. – № 2. – С. 118–123.

5. Бочарова Н.В. Специализированные суды по вопросам интеллектуальной собственности: аргументы «PRO» и «CONTRA» в современных международных дискуссиях // Теорія і практика інтелектуальної власності. 2007. № 6. - С. 19–34.

6. Глухівський Л. Й. Державна таємниця та охорона прав на винаходи. Інтелектуальна власність. 2005. № 9. С. 21–24.

7. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 № 1798-ХІІ // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 6, ст.56.

8. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016р. № 1402-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 31. – Ст. 545.

9. Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15.12.1993 № 3687-ХІІ // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 7, ст. 32.

10. Коваль І. Щодо правового статусу Вищого суду з питань інтелектуальної власності. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.inprojournal.org/wp-content/uploads/2017/01/Koval-I.pdf>

11. Кучерук Н. Чи буде здатний ВСІВ забезпечити кваліфікований та оперативний розгляд спорів щодо інтелектуальної власності? // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zib.com.ua/ua/134865-chi_bude_zdatniy_vsiv_zabezpechiti_kvalifikovaniy_rozglyad_s.html

12. Доріс Лонг, Патриція Рей, Жаров В.О., Шевелева Т.М., Василенко І.Е., Дроб'язко В.С. Захист прав інтелектуальної власності: норми міжнародного і національного законодавства та їх правозастосування. Практичний посібник. – К.: «К.І.С.», 2007.– 448 с.

13. Малишев Б.В. Конкурс до Вищого суду з питань інтелектуальної власності: перші висновки. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://site.ua/borys.malyshev/14166-konkurs-do-vischogo-sudu-z-pitan--intelektualnoyi-vlasnosti-pershi-visnovki/>

14. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_123#Text

15. Правила складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 22.01.2001 № 22, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 27 лютого 2001 р. за № 173/5364. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0173-01#Text>

16. Правове забезпечення сфери інтелектуальної власності в Україні в контексті Європейської інтеграції: концептуальні засади: монографія / за наук. ред. О. П. Орлюк: кол.авторів : В. С. Дроб'язко, А. В. Міндрул, О. О. Тверезенко та ін. — К.: Лазурит-Поліграф, 2010. — 464 с.

17. Про практику застосування господарськими судами законодавства про захист прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок та прав на раціоналізаторську пропозицію: Оглядовий лист Вищого господарського суду України від 14 лютого 2007 р. № 01-8/78. Режим доступу: <http://vgsu.arbitr.gov.ua/news/408/>

18. Про утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності: Указ Президента України від 29 вересня 2017 р. // Офіційний вісник України від 13.10.2017. – № 80. – С. 11. – Ст. 2438.

19. Проект наказу Міністерства економіки України «Про затвердження Правил складання, подання та проведення експертизи заявки на винахід і заявки на корисну модель». Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=24844aab-ef8d-417f-9b33-95e8871e0f77&title=ProktNakazuMinisterstvaEkonomikiUkrainiproZatverdzhenniaPravilSkladannia-PodanniaTaProvedenniaEkspertiziZaiavkiNaVinakhidIZaiavkiNaKorisnuModel>

20. Работягова Л.І. Винахід і корисна модель як об'єкти договірної регулювання. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.inprojournal.org/wp-content/uploads/2016/11/Rabotiagova-216.pdf>

21. Работягова Л.І. Патент на корисну модель: забезпечення балансу прав. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ndiiv.org.ua/Files2/2006_5/4.pdf

22. Рішення Конституційного Суду України від 12.07.2011 №9-рп/2011 у справі за конституційними поданнями 54 народних депутатів України та Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України "Про судоустрій і статус суддів", Кримінально-процесуального кодексу України, Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України (щодо принципу інстанційності в системі судів загальної юрисдикції). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-11>

23. Романюк Т.В. Правова охорона корисних моделей у деяких країнах Європи: досвід для України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi->

bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Chkup_2014_4_51.pdf

24. Трагнюк О. Я. Порівняльне патентне право і захист комерційної таємниці / Уклад. О. Я. Трагнюк. – Х., 2010. – 214 с.

25. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності від 15.04.1994. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018#Text

26. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № № 40-44, ст.356

27. Ярошевська Т.В. Проблеми охорони прав промислової власності в Україні: моногр. / Т.В. Ярошевська. – Дніпро : Видавець Біла К.О., 2020. – 372 с.

28. Amended Initial Proposal for a Directive approximating the legal arrangements for the protection of inventions by utility model / Official Journal of the European Union. C248, 2000. 29.08. P. 56.

29. Czym jest wynalazek i wzór użytkowy? Mode of access: <https://uprp.gov.pl/pl/przedmioty-ochrony/wynalazki-i-wzory-uzytkowe/wynalazki-i-wzory-uzytkowe-informacje-podstawowe#>

30. European IP Helpdesk - Guide to IP in Europe. Mode of access: https://intellectual-property-helpdesk.ec.europa.eu/document/download/a65b2a26-d0b1-47f7-a995-5e1f013256aa_en?filename=EU-IPR-Guide-IP-in-Europe-EN_1.pdf

31. Fiorini A. The Codification of Private Law in Europe: Could the Community Learn from the Experience of Mixed Jurisdiction. Electronic Journal of Comparative Law, vol. 12.1, retrieved from <http://www.ejcl.org>

32. France Intellectual Property Code as amended by Act No. 2006-236 of 1 March 2006 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.jpo.go.jp/shiryou_e/s_sonota_e/fips_e/pdf/france_e/e_chiteki_zaisan.pdf

33. Gebrauchsmuster. Mode of access: <https://en.wikipedia.org/wiki/Gebrauchsmuster>

34. Germany Utility Model Law (as amended September 2, 1994) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.jpo.go.jp/e/system/laws/gaikoku/document/index/germany-e_jitsu.pdf
35. IP Helpdesk. Utility Model. Mode of access: https://intellectual-property-helpdesk.ec.europa.eu/utility-model_en
36. Japan patent office. Utility Model. Mode of access: <https://www.jpo.go.jp/e/faq/yokuaru/utility.html>
37. JP-CN-KR Comparative Table of the Utility Model Protection. (approved in the 12th trilateral policy dialogue meeting among JPO-SIPO-KIPO). Mode of access: https://english.cnipa.gov.cn/art/2013/7/17/art_1373_80561.html
38. John Richards Ladas & Parry LLP. Utility model protection throughout the world. Mode of access: https://ipo.org/wp-content/uploads/2013/03/Utility_Model_protection.pdf
39. Topics from A to Z on Patents. Utility models. Mode of access: https://www.wipo.int/patents/en/topics/utility_models.html
40. Utility model. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://en.wikipedia.org/wiki/Utility_model
41. Utility Models. An information brochure on utility model protection. URL: https://www.dpma.de/docs/english/broschueren_eng/bro_utilitymodels_en.pdf
42. Vaver D. Reforming Intellectual Property Law: An Obvious and Not so Obvious Agenda: The Stephen Stewart Lecture for 2008 // Intellectual Property Quarterly. – 2009. – Issue 2. – P. 143–161.
43. Zhong Hui. Suggestions on perfecting China's system of patent for utility model // C.P.T, 1998. — № 2. — P.25 — 28.